

Priročnik za razvijanje **trajnostnih** kompetenc v pedagoških študijskih programih

Projekt PŠP NOO

Posodobitev pedagoških študijskih programov

PRIROČNIK ZA RAZVIJANJE TRAJNOSTNIH KOMPETENC V PEDAGOŠKIH ŠTUDIJSKIH PROGRAMIH

Posodobitev pedagoških študijskih programov
(Posodobitev PŠP NOO)

Priročnik za razvijanje trajnostnih kompetenc v pedagoških študijskih programih

Avtorji: dr. Matej Vošnjak

Eva Letnar

Urban Prosen

Lektor: dr. Tomaž Petek

Izdala in založila: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Za izdajatelja: dr. Karmen Pižorn, dekanja

Oblikovanje naslovnice: dr. Jurij Selan

Grafika: Spletno orodje za grafično oblikovanje Canva

Ilustracije: Generirane z umetno inteligenco (OpenAI), 2026

Dostopno na (URL): <https://zalozba.pef.uni-lj.si/index.php/zalozba/catalog/book/253>

Spletna izdaja

Ljubljana, 2026

Publikacija je brezplačna.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI](https://cobiss.si)-ID [279111939](https://cobiss.si)

ISBN 978-961-253-366-3 (PDF)

© Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 2026

Vse pravice pridržane, reproduciranje in razmnoževanje dela po zakonu o avtorskih pravicah ni dovoljeno.

Publikacija je umeščena v zbirko *Izobraževanje za zeleni prehod in trajnostni razvoj*.

Priročnik je nastal v okviru projekta Posodobitev pedagoških študijskih programov – »Posodobitev PŠP NOO«. Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje ter Evropska unija – NextGenerationEU.

KAZALO VSEBINE

1 PROJEKT »POSODOBITEV PŠP NOO«	7
2 NAMEN PRIROČNIKA ZA RAZVIJANJE TRAJNOSTNIH KOMPETENC	8
3 TEORETIČNA IZHODIŠČA	9
3.1 AGENDA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ DO LETA 2030	11
3.2 GREENCOMP: EVROPSKI OKVIR KOMPETENC ZA TRAJNOSTNOST	15
3.3 IZHODIŠČA V OKVIRU PROJEKTA »POSODOBITEV PŠP NOO«	19
3.3.1 <i>Trajnostne kompetence v kompetenčnih profilih</i>	19
3.3.2 <i>Usposobljenost študentov za trajnostne vsebine</i>	22
4 VKLJUČEVANJE VSEBIN TRAJNOSTNEGA RAZVOJA IN TRAJNOSTNOSTI	25
4.1 EVROPSKI ZELENI DOGOVOR	27
4.1.1 <i>Opredelitev vsebinskega področja</i>	28
4.1.2 <i>Povezava s cilji trajnostnega razvoja</i>	28
4.1.3 <i>Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov</i>	29
4.1.4 <i>Primer aktivnosti: Preučevanje vedenja ptic</i>	30
4.2 GOSPODARSTVO ZA LJUDI	32
4.2.1 <i>Opredelitev vsebinskega področja</i>	33
4.2.2 <i>Povezava s cilji trajnostnega razvoja</i>	33
4.2.3 <i>Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov</i>	34
4.2.4 <i>Primer aktivnosti: Ocenjevanje energetske učinkovitosti</i>	34
4.3 SPODBUJANJE EVROPSKEGA NAČINA ŽIVLJENJA	36
4.3.1 <i>Opredelitev vsebinskega področja</i>	37
4.3.2 <i>Povezava s cilji trajnostnega razvoja</i>	37
4.3.3 <i>Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov</i>	38
4.3.4 <i>Primer aktivnosti: Vključevanje ranljivih skupin</i>	39
4.4 MOČNEJŠA EVROPA V SVETU	41
4.4.1 <i>Opredelitev vsebinskega področja</i>	42
4.4.2 <i>Povezava s cilji trajnostnega razvoja</i>	42
4.4.3 <i>Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov</i>	43
4.4.4 <i>Primer aktivnosti: Raziskovanje poti do trajnostne industrije</i>	43
4.5 NOVA SPODBUDA ZA EVROPSKO DEMOKRACIJO	45
4.5.1 <i>Opredelitev vsebinskega področja</i>	46
4.5.2 <i>Povezava s cilji trajnostnega razvoja</i>	46
4.5.3 <i>Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov</i>	47
4.5.4 <i>Primer aktivnosti: Prepoznavanje lažnih novic</i>	47
4.6 ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE	49
4.6.1 <i>Opredelitev vsebinskega področja</i>	50
4.6.2 <i>Povezava s cilji trajnostnega razvoja</i>	50
4.6.3 <i>Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov</i>	51
4.6.4 <i>Primer aktivnosti: Načrtovanje šole v naravi</i>	51
4.7 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI	53
4.7.1 <i>Opredelitev vsebinskega področja</i>	54

4.7.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja	54
4.7.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov	55
4.7.4 Primer aktivnosti: Soočanje trajnostnih argumentov	55
4.8 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI	57
4.8.1 Opredelitev vsebinskega področja	58
4.8.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja	58
4.8.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov	59
4.8.4 Primer aktivnosti: Kritično vrednotenje trajnostnih raziskav	59
4.9 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI	61
4.9.1 Opredelitev vsebinskega področja	62
4.9.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja	62
4.9.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov	63
4.9.4 Primer aktivnosti: Razvijanje trajnostnih tehnologij	63
4.10 DELOVANJE ZA TRAJNOSTNOST	65
4.10.1 Opredelitev vsebinskega področja	66
4.10.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja	66
4.10.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov	67
4.10.4 Primer aktivnosti: Spremljanje trajnostnih praks v proizvodnji	67
5 IZZIVI ZA NADALJNJE PEDAGOŠKO DELO	69
5.1 VIRI IN PODROČJA PODPORE PRI RAZVOJU TRAJNOSTNIH VSEBIN	71
6 SKLEPNE MISLI	72
7 LITERATURA	73

PREDGOVOR¹

Priročnik za razvijanje trajnostnih kompetenc je nastal v okviru projekta »Posodobitev pedagoških študijskih programov – Posodobitev PŠP NOO« z namenom razumevanja in vključevanja trajnostnih kompetenc v pedagoške študijske programe. V času poglobljenih okoljskih, družbenih in gospodarskih izzivov postaja vloga izobraževanja ključna pri oblikovanju odgovornih posameznikov, ki bodo sposobni soustvarjati trajnostno prihodnost. Pedagoški študijski programi imajo pri tem posebno odgovornost, saj izobražujejo prihodnje učitelje in druge strokovne delavce, ki bodo trajnostne vrednote prenašali v širši družbeni prostor. Trajnostne kompetence presegajo samo poznavanje okoljskih vsebin, saj vključujejo sistemsko razmišljanje, kritično presojo, etično odgovornost, sodelovalno reševanje problemov in povezovanje znanja med različnimi področji. Njihovo razvijanje zahteva premišljeno načrtovanje, medpredmetno povezovanje in pedagoške pristope, ki spodbujajo odgovorno delovanje. Prihodnji učitelji in strokovni delavci morajo razviti sposobnost kritičnega vrednotenja informacij, razumevanja medsebojne povezanosti naravnih in družbenih sistemov ter načrtovanja učnih aktivnosti, ki učeče se spodbujajo k odgovornemu ravnanju. Vključevanje vsebin trajnostnosti ni le dopolnilo obstoječim vsebinam, ampak temeljna usmeritev sodobnega izobraževanja.

Namen priročnika je podati strokovne in praktične smernice za načrtovanje in vključevanje trajnostnih kompetenc v pedagoške študijske programe skladno z *Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030* in *Evropskim okvirom kompetenc za trajnostnost (GreenComp)*. Namenjen je visokošolskim učiteljem in sodelavcem kot strokovna podpora pri načrtovanju in prenovi vsebin ter kot izhodišče za nadaljnji strokovni razmislek. Priročnik prispeva k sistematičnemu vključevanju trajnostnih vsebin v izobraževanje prihodnjih učiteljev in drugih strokovnih delavcev ter spodbuja razvoj izobraževanja, ki oblikuje odgovorne in družbeno angažirane posameznike. Hkrati ponuja konkretne primere učnih strategij, pristope k vrednotenju znanja in smernice za prenovu kurikulumov. Predstavlja tudi izhodišča in konkretne usmeritve za vključevanje trajnostnosti v izobraževanje ter prispeva k sistematični integraciji trajnostnih vsebin in razvijanju trajnostnih kompetenc v pedagoških študijskih programih.

¹ V priročniku so izrazi zapisani v moški slovnični obliki in se uporabljajo kot nevtralni za ženski in moški spol.

Osrednji del priročnika obravnava deset vsebinskih področij, prepoznanih na podlagi pregleda pedagoških študijskih programov in učnih načrtov predmetov, in sicer: Evropski zeleni dogovor, Gospodarstvo za ljudi, Spodbujanje evropskega načina življenja, Močnejša Evropa v svetu, Nova spodbuda za evropsko demokracijo, Zdravje in dobro počutje, Poosebljanje vrednot trajnostnosti, Sprejemanje kompleksnosti v trajnostnosti, Zamišljanje trajnostnih prihodnosti in Delovanje za trajnostnost. Vsako področje je teoretično utemeljeno, povezano s cilji trajnostnega razvoja ter podprto z izkušnjami in ugotovitvami izvajalcev pilotnih projektov. Priročnik vključuje tudi deset primerov konkretnih aktivnosti izvajalcev posodobitev predmetov, ki se navezujejo na posamezna obravnavana vsebinska področja.

Naj bo to gradivo spodbuda za poglobljen strokovni razmislek o tem, kako v pedagoške študijske programe vključevati znanje, vrednote in veščine, ki bodo prihodnjim generacijam omogočale odgovorno in premišljeno delovanje v smeri trajnostnosti. Razvoj trajnostnih kompetenc ni le naloga učiteljev in sodelavcev v vzgoji in izobraževanju, ampak tudi širša družbena zaveza, pri kateri ima izobraževanje ključno vlogo.

1 PROJEKT »POSODOBITEV PŠP NOO«

Vzgojno-izobraževalne ustanove imajo pomembno vlogo pri razvoju trajnostnih kompetenc zaposlenih in učečih se, z aktivnim prizadevanjem za vključevanje trajnostnih vsebin v vse segmente svojega delovanja. Projekt »Posodobitev pedagoških študijskih programov – Posodobitev PŠP NOO« izvaja konzorcij treh javnih univerz v Sloveniji: Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru in Univerza na Primorskem. V okviru Načrta za okrepanje in odpornost (NOO) konzorcij razvija ukrepe, usmerjene v sistemske spremembe na ravni pedagoških študijskih programov. Ti ukrepi podpirajo cilje trajnostnega razvoja ter digitalne preobrazbe na ravni univerze in njenih članic. Namen projekta je posodobitev pedagoških študijskih programov za razvoj kompetenc, pomembnih za spoprijemanje z aktualnimi in s prihodnjimi izzivi. S posodobitvijo obstoječih ali pripravo novih učnih načrtov predmetov (pilotnih projektov) pedagoških študijskih programov projekt prispeva k dvigu digitalnih kompetenc in kompetenc za trajnostni razvoj prihodnjih strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju.

Projekt med drugim vključuje pripravo kompetenčnega okvira za prihodnje pedagoške in svetovalne delavce ter določa ključne splošne in specifične pedagoške kompetence. Pripravljeni so bili trije kompetenčni okviri, in sicer: kompetenčni okvir učitelja predmetnega pouka, kompetenčni okvir učitelja razrednega pouka in kompetenčni okvir svetovalnega delavca, tj. glede na področje delovanja svetovalnega delavca v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Na podlagi kompetenčnega okvira za prihodnje pedagoške in prihodnje svetovalne delavce je bila izvedena analiza obstoječih pedagoških študijskih programov in programov za pedagoško izpopolnjevanje. Vključenih je bilo 161 pilotnih projektov, od tega 155 pilotnih projektov v okviru pedagoških študijskih programov (PŠP) in šest pilotnih projektov v okviru programov izpopolnjevanja (PIZP). Na ravni konzorcija je 19 % pilotnih projektov obravnavalo trajnostne kompetence, 50 % pilotnih projektov digitalne kompetence, 31 % pa jih je povezovalo trajnostne in digitalne kompetence. S pilotnimi projekti, ki vključujejo spremembe obstoječih učnih načrtov ali uvedbo novih predmetov, se kompetence razvijajo neposredno pri študentih kot posledica prenovljenih študijskih programov.

2 NAMEN PRIROČNIKA ZA RAZVIJANJE TRAJNOSTNIH KOMPETENC

Namen priročnika je celovito podpreti visokošolske učitelje in sodelavce pri vključevanju trajnostnih vsebin s primeri pedagoških pristopov in inovativnih metod poučevanja v pedagoških študijskih programih. Priročnik obravnava širša vsebinska področja, ki so povezana s trajnostnostjo in trajnostnim razvojem, ter nakazuje povezavo med cilji trajnostnega razvoja, opisanimi v *Agendi za trajnostni razvoj do leta 2030*, in kompetencami, opisanimi v *Evropskem kompetenčnem okviru za trajnostnost (GreenComp)*. S tem spodbuja sistematično umeščanje trajnostnih tem v visokošolski prostor ter ponuja konkretne primere učnih strategij, pristope k vrednotenju trajnostnih kompetenc in smernice za prenovo kurikulumov. Del vsebine priročnika temelji na analizi vprašalnika, s katerim je bilo na ravni konzorcija izvedeno anketiranje izvajalcev pilotnih projektov v študijskem letu 2024/25, in drugih aktivnostih (diseminacija, fokusni intervjuji itn.) v okviru projekta »Posodobitev pedagoških študijskih programov – Posodobitev PŠP NOO«.

Priročnik obravnava širša vsebinska področja, ki so bila prepoznana v okviru aktivnosti pregleda pedagoških študijskih programov in učnih načrtov predmetov. Prepoznanih je bilo deset vsebinskih področij, in sicer: Evropski zeleni dogovor, Gospodarstvo za ljudi, Spodbujanje evropskega načina življenja, Močnejša Evropa v svetu, Nova spodbuda za evropsko demokracijo, Zdravje in dobro počutje, Poosebljanje vrednot trajnostnosti, Sprejemanje kompleksnosti v trajnostnosti, Zamišljanje trajnostne prihodnosti in Delovanje za trajnostnost.

Vsako področje je v priročniku povezano tudi z izkušnjami in ugotovitvami izvajalcev pilotnih projektov ter s primeri aktivnosti, ki so jih izvajalci pilotnih projektov izvedli v okviru projekta.

3 TEORETIČNA IZHODIŠČA

V obdobju hitrega tehnološkega razvoja ter nenehnih družbenih, gospodarskih in okoljskih sprememb imajo univerze in druge vzgojno-izobraževalne ustanove pomembno vlogo pri soustvarjanju trajnostno naravnane družbe. Izobraževanje omogoča razvoj trajnostnih kompetenc, saj učeče se, pedagoške in druge strokovne delavce usmerja k odgovornemu delovanju in vključevanju trajnostnih praks v vsakodnevno pedagoško delo. Pri tem je pomembno poudariti področje o trajnostnem načinu življenja, človekovih pravicah, enakosti spolov, spodbujanju kulture miru in nenasilja, globalnem državljanstvu ter o spoštovanju kulturne raznolikosti (Organizacija združenih narodov, 2015). Skladno s tem si različni deležniki prizadevajo vključiti koncepte trajnostnosti v izobraževanje, saj poudarjajo pomembnost vloge izobraževanja pri spodbujanju trajnostnega razvoja (Bianchi, 2020). Sund in Gericke (2021) pri tem poudarjata pomen razvoja kognitivnih, socialno-čustvenih in vedenjskih kompetenc pri učencih ter potrebo po vključevanju tem trajnostnosti v izobraževalne procese. Kljub napredku v zadnjih letih Bianchi (2020) opozarja na pomanjkanje trajnostnih kompetenc učiteljev in potrebo po dodatnem izobraževanju, ki bi učiteljem pomagalo pri njihovem delu v smeri razvijanja trajnostnih kompetenc.

Raziskava Cebrián in Junyent (2015) potrjuje neskladje med obstoječimi teoretičnimi okviri, povezanimi s kompetencami za trajnostni razvoj v izobraževanju. Podobno Stouthart idr. (2025) poudarjajo pomen premostitve vrzeli med kompetencami glede izobraževanja za trajnostni razvoj in stališči učiteljev o njihovem pomenu v izobraževalnem kontekstu. Mulà in Tilbury (2023) poudarjata, da izobraževanje za trajnostni razvoj študente opremi z znanjem, s spretnostmi, z vrednotami in s stališči za spodbujanje trajnostne prihodnosti, pri čemer poudarjata: blaginjo, socialno pravičnost, kulturno raznolikost, človeški razvoj in zdravje.

Pomemben vidik izobraževanja za trajnostni razvoj predstavljajo tudi okoljske vsebine. Jimenez idr. (2017) navajajo, da so te ena najpomembnejših dimenzij izobraževanja za trajnostni razvoj. Izobraževanje učiteljev za trajnostni razvoj je tesno povezano s celovitim institucionalnim pristopom k trajnostnemu razvoju (Rieckmann, 2019), ki vključuje: učne načrte in programe, pedagoško osebje, organizacijsko strukturo in kulturo ustanove. Osrednji cilj izobraževanja učiteljev za trajnostni razvoj je opolnomočiti učitelje z znanjem in s

spretnostmi, potrebnimi za pripravo učečih se na spoprijemanje z globalnimi družbeno-okoljskimi izzivi, vključno s cilji trajnostnega razvoja. Visokošolske izobraževalne ustanove, ki izvajajo pedagoške študijske programe, imajo pomembno vlogo pri razvoju trajnostnih kompetenc prihodnjih pedagoških delavcev (Kioupi in Voulvoulis, 2019). Vloga tovrstnih ustanov je še posebej pomembna, saj študente opremijo z znanjem in s spretnostmi, ki so ključne za reševanje aktualnih izzivov, s katerimi se družba danes spoprijema (Rieckmann, 2012).

Visokošolski učitelji po svetu preučujejo vključevanje ciljev trajnostnega razvoja v svojo izobraževalno prakso ob upoštevanju lokalnih posebnosti (Salvia idr., 2019). Vallez idr. (2022) ugotavljajo, da se je izobraževanje na področju trajnostnega razvoja v zadnjih desetletjih iz manj pomembne teme premaknilo v središče, pri čemer imajo vzgojno-izobraževalne ustanove pomembno vlogo. Wang idr. (2022) so v raziskavi preučevali, ali je razvoj trajnostnih kompetenc študentov odvisen od načina izvajanja predmetov. Za preučitev povezav med izobraževanjem za trajnostni razvoj, kompetencami študentov ter njihovimi prookoljskimi stališči in vedenjem so med študenti izvedli anketo. Ugotovitve kažejo, da je uporaba univerzalnih, široko uporabnih pedagoških metod pozitivno povezana z razvojem trajnostne miselnosti, delovanja in komunikacije. Lozano idr. (2019) navajajo, da je kompetence za trajnostnost treba razvijati z vključevanjem različnih pedagoških pristopov, ki študentom omogočajo raznolike načine študija, na kar se osredinja tudi projekt »Posodobitev pedagoških študijskih programov – Posodobitev PŠP NOO«.

V sodobnem času se izobraževanje vse bolj prepoznava kot ključen dejavnik pri spoprijemanju z globalnimi izzivi, kot so: podnebne spremembe, družbena neenakost in trajnostna raba virov. Mednarodna dokumenta *Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030* in *Evropski okvir kompetenc za trajnostnost (GreenComp)* poudarjata, da mora izobraževanje preseči samo posredovanje znanja ter aktivno prispevati k razvoju kompetenc, vrednot in stališč za trajnostno delovanje. Vloga vzgojno-izobraževalnih sistemov vključuje pripravo posameznikov na odgovorno in kritično sodelovanje v družbi ter soustvarjanje pravičnejše in bolj trajnostne prihodnosti. V tem kontekstu postaja sistematično vključevanje načel trajnostnega razvoja in trajnostnosti v izobraževanje pomemben korak k celostnemu razvoju.

3.1 AGENDA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ DO LETA 2030

Vključevanje *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030* v pedagoške programe pomeni celostno usmerjanje izobraževalnih procesov, ki prispevajo k uresničevanju sedemnajstih ciljev trajnostnega razvoja. Pri tem ne gre samo za občasno obravnavo trajnostnih tem, ampak za sistematično in premišljeno integracijo globalnih trajnostnih izzivov v kurikulum, didaktične pristope in za metode vrednotenja znanja. Tak pristop krepi razumevanje medsebojne povezanosti družbenih, okoljskih in ekonomskih razsežnosti trajnostnega razvoja ter spodbuja razvoj kompetenc, ki posameznikom omogočajo odgovorno, kritično in proaktivno delovanje v sodobni družbi (Organizacija združenih narodov, 2015).

Organizacija združenih narodov (2015) v dokumentu *Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030* opredeljuje sedemnajst ciljev trajnostnega razvoja, ki oblikujejo celovit in univerzalen okvir za spoprijemanje z globalnimi izzivi.

Cilji trajnostnega razvoja	
Cilj 1	
Odpraviti vse oblike revščine povsod po svetu.	
Cilj 2	
Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo.	
Cilj 3	
Poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih.	
Cilj 4	
Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar.	
Cilj 5	
Doseči enakost spolov ter krepiti vlogo vseh žensk in deklic.	
Cilj 6	
Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri.	
Cilj 7	
Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije.	

Cilj 8
Spodbujati trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse.
Cilj 9
Zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter pospeševati inovacije.
Cilj 10
Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi.
Cilj 11
Poskrbeti za odprta, varna, vzdržljiva in trajnostna mesta in naselja.
Cilj 12
Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe.
Cilj 13
Sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam.
Cilj 14
Ohranjati in vzdržno uporabljati oceane, morja in morske vire za trajnostni razvoj.
Cilj 15
Varovati in obnoviti kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi, boriti se proti širjenju puščav, preprečiti degradacijo zemljišč in obrniti ta pojav ter preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti.
Cilj 16
Spodbujati miroljubne in vključujoče družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh.
Cilj 17
Okrepiti načine in sredstva za izvajanje ciljev ter oživiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj.

Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 izobraževanje opredeljuje v četrtem cilju, in sicer kot enega osrednjih dejavnikov pri uresničevanju trajnostnega razvoja; umešča ga v okvir vključujočega in kakovostnega izobraževanja ter vseživljenjskega učenja za vse:

»Cilj 4: Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar.

4.1 Do leta 2030 vsem deklicam in dečkom omogočiti, da dokončajo brezplačno, enakopravno in kakovostno osnovno in srednjo šolo s konkretnimi in uporabnimi učnimi rezultati.

4.2 Do leta 2030 vsem deklicam in dečkom omogočiti dostop do kakovostnega razvoja v zgodnjem otroštvu, varstva in predšolske vzgoje kot priprave na šolo.

4.3 Do leta 2030 vsem moškim in ženskam zagotoviti enakopraven dostop do cenovno sprejemljivega in kakovostnega poklicnega, tehničnega in visokošolskega, tudi univerzitetnega izobraževanja.

4.4 Do leta 2030 občutno povečati število mladih in odraslih z ustreznim, tudi tehničnim in strokovnim znanjem in spretnostmi za zaposlitev, dostojno delo in podjetništvo.

4.5 Do leta 2030 odpraviti razlike med spoloma v izobraževanju ter omogočiti enakopraven dostop do vseh ravni izobraževanja in strokovnega usposabljanja za zapostavljene skupine, med njimi invalide, domorodna ljudstva in otroke, ki živijo v težkih razmerah.

4.6 Do leta 2030 zagotoviti, da bodo vsi mladi in precejšen delež odraslih moških in žensk znali pisati, brati in računati.

4.7 Do leta 2030 poskrbeti, da bodo vsi učenci pridobili znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja, tudi z izobraževanjem o trajnostnem razvoju in trajnostnem načinu življenja, človekovih pravicah, enakosti spolov, spodbujanju kulture miru in nenasilja, državljanstvu sveta ter spoštovanju kulturne raznolikosti in prispevka kulture k trajnostnemu razvoju.

4. a Zgraditi in preurediti izobraževalne ustanove, prilagojene otrokom, invalidom in obema spoloma, ter vsem omogočiti varno, nenasilno, sprejemljivo in spodbudno učno okolje.

4. b Do leta 2020 na svetovni ravni občutno povečati število štipendij za države v razvoju, zlasti najmanj razvite države, male otoške države v razvoju in afriške države, za visokošolski študij v razvitih državah in drugih državah v razvoju, vključno s poklicnim usposabljanjem ter izobraževanjem iz informacijske in

komunikacijske tehnologije, tehničnimi, inženirskimi in znanstvenimi programi.

4. c Do leta 2030 občutno povečati število usposobljenih učiteljev, tudi z mednarodnim sodelovanjem pri usposabljanju učiteljev v državah v razvoju, zlasti v najmanj razvitih državah in malih otoških državah v razvoju« (Organizacija združenih narodov, 2015, str. 14–15).

Izobraževanje za trajnostni razvoj je s poudarkom obravnavano v cilju 4.7, ki navaja, da naj do leta 2030 vsi učeči se pridobijo znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja. To vključuje izobraževanje o trajnostnem razvoju in trajnostnih življenjskih slogih, človekovih pravicah, enakosti spolov, kulturi miru in nenasilja, globalnem državljanstvu ter o spoštovanju kulturne raznolikosti in prispevka kulture k trajnostnemu razvoju (Organizacija združenih narodov, 2015).

3.2 GREENCOMP: EVROPSKI OKVIR KOMPETENC ZA TRAJNOSTNOST

V sklopu ukrepov strategije, ki jih določa Evropski zeleni dogovor, je nastal dokument *Evropski okvir kompetenc za trajnostnost (GreenComp)*, ki predstavlja vodilo ter podporo programom izobraževanja in usposabljanja. Izhaja iz predpostavke, da vključevanje načel trajnostnosti v izobraževalne sisteme opremlja učeče se z znanjem in s spretnostmi za aktivno in odgovorno delovanje v družbi (Bianchi idr., 2023).

V dokumentu *Evropskega okvira kompetenc za trajnostnost* Bianchi idr. (2023) poudarjajo, da izobraževanje za trajnostnost pojmuje na isti način kot transformativno učenje, saj je njegov namen preoblikovanje posameznikovih pogledov, vrednot in ravnanj skozi refleksijo lastnega znanja ter razumevanje svoje vloge v družbenem in naravnem okolju. Učenje za okoljsko trajnostnost je opredeljeno na naslednji način:

»Cilj učenja za okoljsko trajnostnost je krepiti trajnostni način mišljenja od otroštva do odraslosti ob razumevanju, da smo ljudje del narave in od nje odvisni. Učeči se pridobijo znanje, spretnosti in odnose, ki jim pomagajo postati nosilci sprememb ter prispevati individualno in kolektivno k oblikovanju prihodnosti v okviru omejenih planetarnih zmogljivosti« (Bianchi idr., 2023, str. 13).

Učenje za okoljsko trajnostnost je v *Evropskem okviru kompetenc za trajnostnost (GreenComp)* definirano kot vseživljenjski proces, ki zajema vzgojo, izobraževanje in usposabljanje skozi celotno življenjsko obdobje. Namen izobraževanja za trajnostnost je namreč postopno in sistematično razvijanje trajnostnega načina mišljenja, ki temelji na razumevanju človeka kot dela narave in njegove odvisnosti od nje ter na krepitvi znanja in spretnosti, ki so ključni za aktivno in odgovorno prispevanje k individualnim in kolektivnim spremembam (Bianchi idr., 2023).

Bianchi idr. (2023) opredeljujejo dvanajst medsebojno povezanih kompetenc, razvrščenih v štiri vsebinska področja:

Razmisliti o lastnih vrednotah; prepoznati in pojasniti, kako se vrednote razlikujejo med ljudmi in skozi čas, ter hkrati kritično oceniti, kako so usklajene z vrednotami trajnosti.

vrednotenje trajnosti

Poosebljanje vrednot trajnosti

podpiranje pravičnosti

Podpirati enakopravnost in pravičnost za trenutne in prihodnje generacije ter se učiti o trajnosti od preteklih generacij.

promoviranje narave

Priznavati, da smo ljudje del narave, in spoštovati potrebe ter pravice drugih vrst živih bitij in narave same, da bi povrnili in obnovili zdrave ter odporne ekosisteme.

Pristopiti k problemu trajnosti z vseh strani; upoštevati čas, prostor in kontekst, da bi razumeli medsebojen vpliv elementov znotraj sistemov in med njimi.

sistemsko mišljenje

Sprejemanje kompleksnosti v trajnosti

kritično mišljenje

Vrednotiti informacije in argumente, prepoznati predpostavke, podvomiti o statusu quo in razmisliti o tem, kako osebna, družbena in kulturna ozadja vplivajo na mišljenje ter sklepanje.

fomuliranje problema

Formulirati trenutne ali potencialne izzive kot problem trajnosti v smislu zahtevnosti, vpletenih oseb, časovnega in geografskega obsega, da bi prepoznali primerne pristope k napovedovanju in preprečevanju problemov ter k blažitvi obstoječih problemov in prilagajanju nanje.

Obvladati prehode in izzive v kompleksnih situacijah, povezanih s trajnostnostjo, ter sprejemati odločitve glede prihodnosti ob upoštevanju negotovosti, dvoumnosti in tveganj.

Prevzeti odnosni način razmišljanja z raziskovanjem in povezovanjem različnih disciplin, s pomočjo ustvarjalnosti in eksperimentiranja z novimi idejami ali metodami.

Zamisli si alternativne trajnostne prihodnosti, tako da si predstavljamo in razvijemo alternativne scenarije ter prepoznamo korake, ki so potrebni za doseganje želene trajnostne prihodnosti.

Krmariti po političnem sistemu, določiti politično odgovornost za netrajnostno ravnanje in zahtevati učinkovite politike za trajnostnost.

Prepoznati lasten potencial za trajnostnost in aktivno prispevati k izboljšanju možnosti za skupnost in planet.

Ukrepati za doseganje sprememb v sodelovanju z drugimi.

Prek navedenih področij *Evropski okvir kompetenc za trajnostnost* predstavlja celostni pregled kompetenc za razvoj znanja in spretnosti za spoprijemanje s kompleksnimi trajnostnimi izzivi sodobne družbe. Kompetence niso razumljene kot ločene enote, ampak kot medsebojno povezani gradniki, ki podpirajo razvoj posameznikove zmožnosti za razumevanje sistemskih povezav med okoljskimi, družbenimi in ekonomskimi razsežnostmi trajnostnosti (Bianchi idr., 2023).

V povezavi s pedagoškim delom Bianchi idr. (2023) v *Evropskem okviru kompetenc za trajnostnost (GreenComp)* ponudijo smernice za sistematično vključevanje trajnostnih kompetenc v programe na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja. Poleg tega služi tudi kot referenčni okvir za začetno in nadaljnje strokovno usposabljanje pedagoških delavcev z namenom krepite njihove zmožnosti za vključevanje trajnostnosti v vsakdanje vzgojno-izobraževalno delo.

3.3 IZHODIŠČA V OKVIRU PROJEKTA »POSODOBITEV PŠP NOO«

Naslednja izhodišča temeljijo na projektnih aktivnostih, ki se osredinjajo na trajnostnost in njen pomen za pedagoško prakso. V okviru teh aktivnosti so posebej poudarjene trajnostne vsebine v kompetenčnih profilih, v katerih so opredeljeni znanje in spretnosti, ki jih prihodnji pedagoški in strokovni delavci razvijajo za vključevanje trajnostnega pristopa v svoje pedagoško delo. Poleg tega je predstavljen tudi del anketiranja študentov, ki omogoča vpogled v njihovo samooceno trenutne pedagoške usposobljenosti in povezuje teoretična izhodišča s prakso.

3.3.1 Trajnostne kompetence v kompetenčnih profilih

V okviru projekta »Posodobitev pedagoških študijskih programov – Posodobitev PŠP NOO« so bili oblikovani trije predlogi kompetenčnih okvirov: *Predlog kompetenčnega okvira učitelja predmetnega pouka*, *Predlog kompetenčnega okvira učitelja razrednega pouka* in *Predlog kompetenčnega okvira svetovalnega delavca, ki upošteva njegovo področje delovanja v vzgojno-izobraževalnih zavodih*. V teh predlogih so opredeljene splošne kompetence, ki naj bi jih prihodnji pedagoški in svetovalni delavci razvili in pridobili med študijem, pri čemer so vključene tudi kompetence trajnostnega razvoja. Predstavljeni izbor zajema tiste kompetence iz vseh treh okvirov, ki se (ne)posredno povezujejo z razvojem trajnostnosti.

Splošne kompetence

a) Učinkovito poučevanje in vzgajanje:

- oblikovanje inkluzivnega in varnega učnega okolja, v katerem se vsi učenci počutijo sprejete in v katerem se spoštuje različnosti;
- razvijanje sposobnosti učencev za vseživljenjsko učenje z razvijanjem strategij samostojnega učenja;
- vključevanje učencev v raziskovanje in projekte ter razvijanje ustvarjalnega mišljenja, reševanje problemov in razvijanje odnosa do ustvarjalnih produktov;
- načrtovanje in izvajanje pouka tako, da učenci znanje, spretnosti in vrednote, pridobljene v šoli, uporabljajo v življenjskih situacijah;
- razvijanje ustreznega odnosa, znanja in spretnosti učencev za sodelovanje v družbi kot aktivni državljani;

- razvijanje jezikovnih sporazumevalnih zmožnosti učencev, razvijanje medkulturne in večjezične kompetence učencev, vzpodbujanje sprejemanja in odprtosti do drugih (globalni državljan);
- razvijanje socialnih in čustvenih veščin učencev ter ozaveščanje za socialno pravičnost, oblikovanje varnega in spodbudnega učnega okolja, v katerem se učenci počutijo sprejete, v katerem se spoštuje različnost in spodbuja samostojnost in odgovornost;
- razvijanje vrednot trajnostnosti, razumevanje kompleksnosti in spodbujanje aktivnega delovanja za doseganje ciljev trajnostnega razvoja v svojem okolju in zavedanja njegovega pomena;
- ohranjanje duševnega zdravja in spodbujanje zdravega življenjskega sloga;
- kompetence s področja dela s skupinami, ki potrebujejo posebno pozornost: otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, otrok in mladostnikov s splošnimi učnimi težavami, nadarjeni, priseljenci, Romi, nižji SES itn., in inkluzivne naravnosti ter spodbujanje vključujočega okolja;
- kompetence na področju medkulturnosti (razumevanje in spoštovanje socialnega, kulturnega, jezikovnega in religioznega izvora učencev, sodelovanje pri oblikovanju individualnega načrta za vključitev in pomoč otroku itn.);
- kompetence trajnostnega razvoja;
- razvijanje ustreznega odnosa, znanja in spretnosti učencev za sodelovanje v družbi kot aktivni državljani;
- skrb za ohranjanje zdravja učencev z vključevanjem gibanja v njihov vsakdan, ustreznim razmerjem med delom in počitkom ter razvijanje tehnik in strategij sproščanja;
- ustrezno načrtovanje in izvajanje pouka zunaj učilnice.

b) Sodelovanje z delovnim in družbenim okoljem (z družbo in v družbi):

- vzpostavljanje partnerskih odnosov in sodelovanje z drugimi šolami, ustanovami v šolskem okolju ter s strokovnjaki na vzgojno-izobraževalnem področju na lokalni, regionalni, nacionalni, evropski in širši globalni ravni.

c) Usposobljenost za profesionalni razvoj:

- razumevanje poklica učitelja kot poklica, pri katerem je nujno vseživljenjsko izobraževanje;

- usposobljenost za tvorno sodelovanje v razvojno-raziskovalnih projektih in raziskovanje lastne prakse z namenom izboljševanja kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela in profesionalnega razvoja.

Kot pomembne se poudarjajo predvsem kompetence, ki zajemajo celostno razumevanje trajnostnega razvoja in sposobnost vključevanja konceptov trajnostnosti v pedagoško delo. Obravnavane kompetence spodbujajo socialno pravičnost in medkulturne dialoge, razvijanje aktivnega in odgovornega državljanstva ter krepitev sodelovanja v družbi na lokalni in globalni ravni. Pomemben vidik predstavljajo tudi usmerjenost v vseživljenjsko učenje, kritično mišljenje in reševanje problemov, kar učencem omogoča aktivno spoprijemanje s kompleksnimi izzivi sodobnega sveta. Trajnostne kompetence se kažejo tudi v skrbi za dobrobit posameznika, odgovornem odnosu do okolja in v profesionalnem razvoju učitelja, ki vključuje refleksijo ter raziskovanje lastne prakse.

3.3.2 Usposobljenost študentov za trajnostne vsebine

V okviru projekta je bilo izvedeno anketiranje študentov o njihovi usposobljenosti na področju posameznih kompetenc, pomembnih za opravljanje pedagoškega dela. Meritve so bile izvedene z namenom pridobitve samoocen študentov o tem, kako usposobljeni so trenutno za posamezne kompetence. Za pridobivanje začetnega merjenja so študentje prejeli anketne vprašalnike v začetku študijskega leta, za končno merjenje pa ob koncu študijskega leta. Podatki, ki so predstavljeni v nadaljevanju, vključujejo rezultate začetne in končne meritve trenutne usposobljenosti študentov oziroma rezultate napredka študentov le za trditve, ki se nanašajo na področje trajnostnosti. Podatki so bili zbrani v študijskem letu 2024/25; v začetnem merjenju je sodelovalo 919 študentov, v končnem pa 319 študentov. Podatki so predstavljeni na ravni konzorcija vseh treh sodelujočih univerz. Vrednosti meritev so predstavljene kot povprečne vrednosti.

Samoocene trenutne usposobljenosti študentov			
Trditve, ki se nanašajo na področje trajnostnosti	Povprečje		
	Začetno merjenje	Končno merjenje	Razlika
Razvijanje medkulturne in večjezične kompetence učencev, spodbujanje sprejemanja in odprtosti do drugih.	3,1	3,4	0,3
Razvijanje okoljske pismenosti pri učencih.	3,1	3,4	0,3
Razvijanje vrednot trajnostnosti.	2,9	3,3	0,4
Razumevanje kompleksnosti in spodbujanje aktivnega delovanja za doseganje ciljev trajnostnega razvoja v svojem okolju in zavedanja njegovega pomena.	2,9	3,4	0,5
Skrb za svoje zdravje in dobro počutje.	3,8	3,8	0
Uvajanje inovativnih pristopov in metod poučevanja, prilagojenih potrebam učencev.	3,1	3,5	0,4
Usposobljenost za vseživljenjsko učenje.	3,3	3,6	0,3

Samoocene trenutne usposobljenosti študentov			
Trditve, ki se nanašajo na področje trajnostnosti	Povprečje		
	Začetno merjenje	Končno merjenje	Razlika
Oblikovanje inkluzivnega in varnega učnega okolja, v katerem se vsi učenci počutijo sprejete in v katerem se spoštuje različnosti.	3,4	3,6	0,2
Izvajanje individualizacije in diferenciacije vzgojno-izobraževalnega dela.	3,0	3,5	0,5
Razvijanje kompetence učencev za vseživljenjsko učenje.	3,0	3,3	0,3
Prepoznavanje učencev s posebnimi potrebami ter v sodelovanju z drugimi učitelji in strokovnjaki prilagajanje dela njihovim posebnostim.	3,0	3,3	0,3
Delo z učenci priseljenci.	2,5	2,8	0,3
Delo z učenci, ki prihajajo iz socialno in kulturno šibkejših okolij.	2,7	3,0	0,3
Skrb za ohranjanje zdravja učencev z vključevanjem gibanja v njihov vsakdan in s tehnikami sproščanja.	3,4	3,6	0,2

Na podlagi začetnih in končnih meritev izbranih trditev študenti samoocenjujejo, da so najmanj usposobljeni za delo z učenci priseljenci, saj je povprečna vrednost začetne meritve najnižja med vsemi trditvami (2,5 odstotne točke). Prav tako končna meritev izkazuje najnižjo povprečno vrednost (2,8), pri čemer je pomembno poudariti, da je med študenti med letom zaznan napredek (0,3 odstotne točke). To pomeni, da so bile posodobitve pilotnih projektov v okviru projekta uspešne, saj se študentje po njihovi izvedbi počutijo bolj kompetentni, kar potrjuje tudi opazen napredek v povprečnih ocenah.

Študentje kot nekoliko šibkejše razvite kompetence prepoznavajo tudi delo z učenci iz socialno in kulturno šibkejših okolij, razvijanje vrednot trajnostnosti ter razumevanje kompleksnosti in spodbujanje aktivnega delovanja za doseganje ciljev trajnostnega razvoja v svojem okolju ter zavedanje njegovega pomena. Zato se priporoča, da se izpostavljene teme pri pouku dodatno poudarijo in da se študente sistematično spodbuja k razvijanju večje

kompetentnosti na teh področjih. Na podlagi obeh meritev se študentje ocenjujejo kot najbolj usposobljeni pri skrbi za svoje zdravje in dobro počutje (povprečje 3,8), kar pomeni, da se zavedajo pomembnosti osebnega zdravja in dobrega počutja.

4 VKLJUČEVANJE VSEBIN TRAJNOSTNEGA RAZVOJA IN TRAJNOSTNOSTI

Priročnik zajema deset vsebinskih področij, utemeljenih na podlagi mednarodnih dokumentov, in omogoča celovit pristop k trajnostnemu izobraževanju. Pet področij je določenih v prednostnih nalogah Evropske komisije za obdobje 2019–2024, pet področij pa v *Evropskem okviru kompetenc za trajnostnost (GreenComp)*.

S tem priročnik zagotavlja uravnotežen preplet vsebinskih ciljev in kompetenc, hkrati pa omogoča povezovanje teoretičnih izhodišč s praktičnimi primeri ter spodbuja razvoj kompetenc visokošolskih učiteljev za vključevanje trajnostnosti v pedagoške študijske programe.

Področja in teme trajnostnega razvoja in trajnostnosti
Vsebinsko področje 1
Evropski zeleni dogovor (okoljska ozaveščenost, podnebna kriza, negativni vplivi na okolje, ohranjanje narave in biodiverzitete, ravnanje z odpadki, čiste vode, planet Zemlja, čist zrak)
Vsebinsko področje 2
Gospodarstvo za ljudi (socialna pravičnost, odprava revščine, odgovorna raba virov, trajnostna poraba energije, trajnostna mobilnost, trajnostna poraba)
Vsebinsko področje 3
Spodbujanje evropskega načina življenja (medkulturnost, večjezičnost, poučevanje otrok s posebnimi potrebami, zmanjševanje neenakosti, enakost spolov, opolnomočenje žensk)
Vsebinsko področje 4
Močnejša Evropa v svetu (odgovorna poraba, inovacije, sodelovanje in partnerstvo)
Vsebinsko področje 5
Nova spodbuda za evropsko demokracijo (demokracija, človekove pravice, kritično mišljenje)
Vsebinsko področje 6
Zdravje in dobro počutje (razvoj socialnih in čustvenih kompetenc, skrb za zdravje in dobrobit, mir, varnost in nenasilje, medicinska oskrba)

Vsebinsko področje 7
Poosebljanje vrednot trajnostnosti (vrednotenje trajnostnosti, podpiranje pravičnosti, promoviranje narave)
Vsebinsko področje 8
Sprejemanje kompleksnosti v trajnostnosti (sistemsko in kritično mišljenje ter formuliranje problema)
Vsebinsko področje 9
Zamišljanje trajnostnih prihodnosti (pismenost za prihodnost, prilagodljivost, raziskovalno mišljenje)
Vsebinsko področje 10
Delovanje za trajnostnost (politična angažiranost, kolektivno ukrepanje, individualna iniciativa)

Namen zasnovane strukture je podpreti razumevanje trajnostnosti kot celostnega in povezanega koncepta ter hkrati ponuditi konkretne usmeritve za njegovo vključevanje v pedagoško prakso. Vsako vsebinsko področje je zato sistematično razdeljeno na štiri sklope:

- opredelitev vsebinskega področja;
- povezava s cilji trajnostnega razvoja *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*;
- izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov;
- primer aktivnosti.

Praktični del priročnika predstavljajo zbrani primeri aktivnosti, ki izhajajo iz izkušenj izvajalcev posodobitev. Pridobljeni so bili v okviru projekta od izvajalcev pilotnih projektov, ki so svoje pristope in rešitve predstavili prek diseminacijskih dejavnosti, sodelovanja v fokusnih intervjujih itn. Tako priročnik ne predstavlja samo teoretičnih izhodišč, ampak tudi nabor aktivnosti, ki lahko visokošolskim pedagoškim in drugim strokovnim delavcem služijo kot navdih in podpora pri nadaljnjem razvoju kompetenc za trajnostnost v pedagoških študijskih programih in širše.

4.1 EVROPSKI ZELEN DOGOVOR

EVROPSKI ZELENI DOGOVOR

4.1.1 Opredelitev vsebinskega področja

Vsebinsko področje »Evropski zeleni dogovor« temelji na osrednjem strateškem načrtu Evropske unije za celostno obravnavo podnebne krize ter srečevanje z okoljskimi in s podnebnimi izzivi. Temeljni cilj Evropskega zelenega dogovora je ustvariti pravično in uspešno družbo, ki zagotavlja z viri konkurenčno gospodarstvo, ki bo zagotovilo podnebno nevtralnost do leta 2050. Načrt vsebuje pravno zavezujoče cilje, ki spodbujajo pospeševanje prehoda na trajnostne prakse in vzpostavljanje sistemskih sprememb, kar predstavlja pomembno izhodišče za razvoj trajnostnega mišljenja in odgovornega ravnanja (Evropska komisija, 2019). Področje se osredinja na spodbujanje okoljske ozaveščenosti, iskanje inovativnih rešitev za reševanje podnebne krize in na zmanjševanje negativnih vplivov na okolje. Prav tako si prizadeva za ohranjanje narave in biodiverzitete, trajnostno naravnano ravnanje z odpadki ter poudarja pomen čiste vode, zraka in planeta. Evropska komisija (2019) kot pomemben mehanizem pri vključevanju trajnostnosti v vse politike EU navaja tudi izobraževanje in usposabljanje v sklopu šol, ustanov za usposabljanje in univerz, na katerih lahko potekajo razprave glede ravnanja na področju podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja. Okoljska ozaveščenost je namreč neposredno povezana z izobraževanjem, ki posameznikom omogoča razumevanje kompleksnosti okoljskih problemov ter spodbuja razvoj odgovornosti in aktivno sodelovanje pri iskanju trajnostnih rešitev (UNESCO, 2020; Wals in Benavot, 2017).

4.1.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja

Vsebine področja so povezane s cilji *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*, zlasti s ciljem 6: *Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri*, ki se osredinja na zmanjševanje onesnaževanja voda ter učinkovitejšo rabo vodnih virov za zagotavljanje dolgoročne kakovosti voda; s ciljem 12: *Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe*, ki spodbuja krožno gospodarstvo, odgovorno ravnanje z viri ter podpira učinkovito in trajnostno proizvodnjo in porabo; s ciljem 13: *Sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam*, ki spodbuja k zmanjševanju emisij toplogrednih plinov, uporabi čiste energije iz obnovljivih virov in k prilagajanju podnebnim spremembam z namenom blaženja podnebne krize; s ciljem 14: *Ohranjati in*

vzdržno uporabljati oceane, morja in morske vire za trajnostni razvoj, saj z zmanjševanjem onesnaževanja morij, varovanjem morskih ekosistemov in s spodbujanjem trajnostnega ribištva prispeva k ohranjanju morske biotske raznovrstnosti; s ciljem 15: *Varovati in obnoviti kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi, boriti se proti širjenju puščav, preprečiti degradacijo zemljišč in obrniti ta pojav ter preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti*, ki se osredinja na varstvo naravnih virov in obnovitev habitatov ter spodbuja trajnostno kmetijstvo, s čimer prispeva k ohranjanju ekosistemov in biotske raznovrstnosti. Povezanost z *Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030* se odraža v skupnem prizadevanju za celovito obravnavanje okoljskih, družbenih in gospodarskih izzivov ter v usmerjenosti k dolgoročnemu ohranjanju naravnih virov in kakovosti življenja.

4.1.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov

Pri posodobitvi pilotnih projektov na obravnavanem področju izvajalci kot učinkovite metode poudarjajo diskusije in vodene razgovore, saj omogočajo aktivno vključevanje študentov in poglobljeno obravnavo trajnostnih vsebin. Priporočljivo je upoštevati različne stopnje zanimanja in vključenosti študentov ter aktivnosti prilagajati njihovim potrebam, predznanju in interesom. Pri načrtovanju evalvacije in preverjanju doseganja ciljev so se kot ustrezne metode izkazale: skupinske razprave, intervjuji s študenti, nastopi v izobraževalnih ustanovah in opazovalne metode. Kot primeri dobre prakse so poudarjeni predvsem praktični projekti, ki študentom omogočajo neposredno izkušnjo delovanja za trajnostno prihodnost. Med njimi je primer zamenjave do okolja škodljivih in za zdravje nevarnih topil, pridobljenih iz neobnovljivih virov, s topili iz obnovljivih virov pri laboratorijskem delu. Poleg tega so se kot učinkovite izkazale dejavnosti, pri katerih študentje (npr. za izdelavo likovnih del) uporabljajo reciklirane ali naravne materiale ter kritično razmišljajo o vplivu ustvarjanja izdelkov na rabo virov. Primer praktične aktivnosti je tudi naravoslovni projekt *Učilnica brez odpadkov*, v okviru katerega so študentje razvijali didaktične pripomočke in aktivnosti za zmanjševanje količine odpadkov v razredu, s čimer ponotranjajo trajnostne vsebine. Dodaten primer dobre prakse je tudi priprava analize lastnih trajnostnih ravnanj v domačem gospodinjstvu. Študentje aktivno sodelujejo v razpravah o učinkih sprejetih ukrepov in predstavijo možnosti za nadaljnje izboljšave. Kot podporno gradivo pri pedagoškem procesu se je kot učinkovita izkazala uporaba znanstvenih člankov, strokovne literature in spletnih platform, ki omogočajo sodelovanje

študentov, izmenjavo idej in poglobljeno razumevanje obravnavanih vsebin. Tak pristop omogoča povezovanje teorije in prakse, aktivno učenje in razvoj trajnostnih vrednot pri študentih.

4.1.4 Primer aktivnosti: Preučevanje vedenja ptic

Aktivnost vključuje enega izmed najpomembnejših okoljskih izzivov sodobnega časa, tj. vpliv človekovih dejavnosti na naravne ekosisteme. Evropski zeleni dogovor kot osrednji strateški okvir Evropske unije poudarja varstvo biotske raznovrstnosti in zmanjševanje različnih oblik onesnaževanja, med katerimi je tudi zvočno onesnaževanje, ki je obravnavano v aktivnosti (Evropska komisija, 2019). Zvočno onesnaževanje ima posledice za živalske vrste, zlasti za ptice, ki so pri komunikaciji, orientaciji in pri razmnoževanju močno odvisne od zvoka. Aktivnosti, ki se borijo proti onesnaževanju, prispevajo k uresničevanju ciljev Evropskega zelenega dogovora, saj spodbujajo ozaveščenost o pomenu varovanja naravnih habitatov in zmanjševanja negativnih vplivov na okolje. Hkrati aktivnost podpira razvoj odgovornega odnosa do narave in pripravlja študente na aktivno sodelovanje pri iskanju rešitev za zmanjševanje okoljskih obremenitev, kar je zelo pomembno za doseganje podnebne nevtralnosti do leta 2050.

Namen aktivnosti: Aktivnost je bila zasnovana kot raziskovalno delo študentov, usmerjeno v opazovanje in analiziranje vedenja ptic ter preučevanje vpliva zvočnega onesnaževanja na njihovo komunikacijo. Študentje so pri tem preučevali komunikacijo med pticami, vpliv urbanega okolja na vedenjske vzorce in vprašanja trajnostnega sobivanja človeka z drugimi organizmi.

Opis aktivnosti: Študentje izvedejo terensko opazovanje, posnemajo zvočne vzorce v različnih okoljih, analizirajo podatke s programskimi orodji za določanje sekvenc in analiziranje mutacij organizmov, uporabljajo digitalna orodja za merjenje in obdelavo podatkov, predstavljajo rezultate z uporabo ustreznih predstavitvenih orodij ter spoznavajo in uporabljajo laboratorijske naprave. Poseben poudarek je namenjen odgovorni izvedbi dejavnosti. Aktivnosti ne smejo povzročati nepotrebnega stresa ptic, zlasti med gnezdenjem. Študentje pri delu upoštevajo načela varstva narave in etičnega raziskovanja živih bitij.

Cilji aktivnosti

- Razvijanje razumevanja vpliva delovanja človeka na druge organizme.
- Krepitev raziskovalnih in digitalnih kompetenc.
- Spodbujanje odgovornega ravnanja v naravnem okolju.
- Povezovanje ekoloških vsebin z načeli trajnostnega razvoja.
- Razumevanje odnosov med organizmi in okoljem.
- Sposobnost kritičnega vrednotenja vplivov urbanega okolja.
- Povezovanje znanstvenega raziskovanja z načeli trajnosti.
- Krepitev odgovornega ravnanja v raziskovalnem procesu.

4.2 GOSPODARSTVO ZA LJUDI

4.2.1 Opredelitev vsebinskega področja

Vsebinsko področje »Gospodarstvo za ljudi« poudarja socialno pravičnost, odpravo revščine in odgovorno rabo virov, ki v ospredje postavlja dobrobit ljudi ter zmanjševanje socialnih in ekonomskih neenakosti. Pod okrilje področja spadajo tudi teme trajnostne porabe energije, trajnostne mobilnosti in trajnostne porabe. Temelj gospodarske politike Evropske unije je instrument NextGeneration EU, ki z naložbami, s posojili in z nepovratnimi sredstvi spodbuja evropsko gospodarstvo k izvajanju digitalnih in trajnostnih reform (Evropska komisija, n. d.a). Cilj je namreč zgraditi socialno pravičen, vključujoč in trajnostni gospodarski sistem, ki bo koristil ljudem in ustvaril blaginjo. Izobraževanje za trajnostni razvoj ima pri tem pomembno vlogo, saj ljudem omogoča pridobitev znanja, vrednot in spretnosti, ki jim omogočajo celovito razumevanje gospodarskih, družbenih in okoljskih izzivov ter jih spodbujajo k dolgoročnemu, odgovornemu in solidarno usmerjenemu delovanju (UNESCO, 2020). Takšno razumevanje je ključno za prepoznavanje potreb ranljivih skupin ter za njihovo učinkovito vključevanje v razvojne procese. Posledično je dolgoročno vzdržen gospodarski razvoj tesno povezan z zmanjševanjem revščine, vključevanjem ranljivih skupin in z učinkovitim upravljanjem virov (Stiglitz idr., 2009; United Nations Environment Programme, 2015).

4.2.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja

Vsebine področja so povezane s cilji *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*, zlasti s ciljem 1: *Odpraviti vse oblike revščine povsod po svetu*, ki usmerja gospodarsko politiko v izboljšanje življenjskih pogojev, zagotavljanje socialne varnosti in uspešno integracijo ranljivih skupin v družbo; s ciljem 7: *Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije*, ki s spodbujanjem energetske učinkovitosti in rabe obnovljivih virov podpira trajnostno porabo energije; s ciljem 8: *Spodbujati trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse*, ki spodbuja zagotovitev dela, socialne zaščite in dolgoročne stabilnosti za vse ljudi; s ciljem 12: *Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe*, saj je zagotovitev dolgoročnega trajnostnega razvoja mogoča le z odgovorno rabo virov in s trajnostno porabo. Področje obravnava temeljna izhodišča *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*, saj v ospredje postavlja človeka, socialno pravičnost in trajnostno rabo virov kot

ključne stebre razvoja. Povezanost pa se kaže v skupni usmerjenosti k oblikovanju vključujočega, pravičnega in trajnostnega gospodarskega sistema, ki izboljšuje kakovost življenja vseh posameznikov.

4.2.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov

Pri posodobitvi pilotnih projektov na obravnavanem področju izvajalci kot učinkovite metode poudarjajo: ustne predstavitve in skupinske razprave, ki spodbujajo argumentirano razmišljanje ter aktivno sodelovanje študentov. Kot primeri dobre prakse se priporočajo konkretne aktivnosti, ki trajnostne cilje povezujejo z neposrednimi izkušnjami študentov. Izvajalci spodbujajo individualne projekte; kot primer se omenja izdelava didaktične igre v okolju »Scratch«, pri čemer študentje skozi simulacijo prikazujejo vpliv vsakodnevnih izbir glede porabe virov in kakovosti življenja. Kot primer dobre prakse izvajalci navajajo tudi projekt *Energijski odtis naše šole*, v okviru katerega so študentje na podlagi prilagojene učne enote izvedli energetski pregled šole in oblikovali predloge za zmanjšanje porabe energije, s čimer so teoretično znanje neposredno povezali z odgovorno rabo virov v praksi. Sistematično vključevanje vsebin s področja gospodarstva za ljudi v učne cilje in vsebine prispeva k razvoju družbene odgovornosti in k aktivnejšemu vključevanju trajnostnih vsebin v izobraževalni proces. Pri podpori ucnim pristopom se je kot učinkovita izkazala uporaba znanstvenih člankov, strokovne literature in avdiovizualnih ucnih gradiv (npr. dokumentarnih filmov), ki omogočajo aktualno in kritično obravnavo trajnostnih izzivov v okviru gospodarstva za ljudi.

4.2.4 Primer aktivnosti: Ocenjevanje energetske učinkovitosti

Izbrana aktivnost obravnava pomemben izziv sodobnega časa, tj. trajnostna raba energije in učinkovito upravljanje gospodinjskih virov. Vsebinsko področje »Gospodarstvo za ljudi« kot del strateškega okvira trajnostnega razvoja poudarja odgovorno rabo virov, kar je pri izbrani dejavnosti obravnavano s primerjavo energetske učinkovitosti električnega bojlerja in toplotne črpalke ter povezanih stroškov porabe energije. Tovrstna dejavnost študentom omogoča razumevanje, kako energetske odločitve vplivajo na ekonomsko dostopnost, stroške in na dolgoročno trajnost, ter spodbuja razvoj odgovornega in solidarnega odnosa do virov. Hkrati aktivnost prispeva k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja, saj spodbuja kritično razmišljanje, analiziranje podatkov in praktično povezovanje teoretičnega znanja z vsakdanjimi življenjskimi odločitvami.

Namen aktivnosti: Aktivnost obravnava analizo primera, in sicer primerjavo električnega bojlerja in toplotne črpalke pri pripravi tople vode v gospodinjstvu. Udeleženci ocenjujejo letno porabo energije glede na različno učinkovitost naprav ter analizirajo začetne stroške in dolgoročne prihranke. Na tej osnovi presojujejo, po kolikšnem času se naložba v toplotno črpalko povrne, ter razvijajo razumevanje racionalne rabe energije.

Opis aktivnosti: Aktivnost se začne s predstavitvijo problema porabe tople vode v štiričlanski družini. Študentje v parih ocenijo letno porabo električne energije bojlerja in toplotne črpalke. Pri tem uporabijo mobilne telefone ali računalnike za pridobivanje podatkov in programska orodja za izračun letnih stroškov obeh sistemov. Nato oblikujejo model skupnih stroškov glede na čas (začetna naložba in letni stroški) in postavijo enačbo za izračun časa povrnitve naložbe. Postopek in rezultate predstavijo drugim, saj sledi razprava o ustreznosti predpostavk, vplivu cen energije in inflacije, življenjski dobi naprav, smiselnosti zaokroževanja ter o zanesljivosti uporabljenih digitalnih virov.

Cilji aktivnosti

- Razumevanje razlikovanja med zbiranjem podatkov in matematično obdelavo problema.
- Razvijanje sposobnosti analize stroškov.
- Smiselno zaokroževanje rezultatov glede na natančnost podatkov z uporabo digitalnih orodij.
- Sposobnost razumevanja pomena energetske učinkovitosti kot dejavnika zmanjševanja stroškov in odgovorne rabe virov.
- Spodbujanje razmisleka o tem, kako tehnološke izbire vplivajo na ekonomsko dostopnost.

4.3 SPODBUJANJE EVROPSKEGA NAČINA ŽIVLJENJA

SPodbujanJE EVROPSKEGA NAČINA ŽIVLJENJA

4.3.1 Opredelitev vsebinskega področja

Vsebinsko področje »Spodbujanje evropskega načina življenja« izhaja iz učinkov ciljev Evropske unije, zlasti razvoja skupnega sistema upravljanja migracij, ki zagotavlja trajnostne in dostojne azilne postopke, krepi solidarnost med državami članicami in izkorišča pozitiven potencial migracij prek partnerstev (Evropska komisija, n. d.d). Področje predstavlja cilje krepitve temeljnih vrednot evropske družbe, med katerimi so medkulturnost in večjezičnost, zlasti v kontekstu vključevanja priseljencev in otrok z migrantskim ozadjem ter poučevanja otrok s posebnimi potrebami. Prav tako se osredinja na opolnomočenje žensk, spodbujanje enakosti spolov in zmanjševanje družbenih neenakosti. Pomembni dejavniki, ki vsem posameznikom omogočajo aktivno in demokratično sodelovanje v družbi, so: spoštovanje dostojanstva in človekovih pravic, spoštovanje kulturne raznolikosti ter spoštovanje demokracije, pravičnosti, enakosti in vladavine prava (Council of Europe, 2016). Usvajanje teh vrednot omogoča boljše razumevanje jezikovne in kulturne raznolikosti ter spodbuja razvoj demokratičnih kompetenc, kar prispeva k boljšemu medsebojnemu sodelovanju v raznolikih družbenih okoljih. Inkluzivni pristopi v izobraževanju imajo pomembno vlogo pri zmanjševanju neenakosti in zagotavljanju enakih možnosti za vse učeče se, saj omogočajo razvoj potencialov vsakega posameznika ter prispevajo k večji socialni pravičnosti in razvoju demokratičnih družb (UNESCO, 2020). Diskriminacija in stereotipi sodijo med pomembne dejavnike izključevanja, medtem ko so razumevanje, zadovoljevanje potreb vsakega posameznika in omogočanje enakega dostopa do izobraževanja za vse temeljni pogoji za zagotavljanje inkluzije v izobraževanju. Sistematična obravnava teh tematik v družbi in vzgojno-izobraževalnem prostoru pa pripomore k oblikovanju vključujoče in solidarne evropske družbe, ki temelji na spoštovanju raznolikosti in enakih možnostih za vse.

4.3.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja

Vsebine področja so povezane s cilji *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*, zlasti s ciljem 4: *Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo in spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar*, ki poudarja pomembnost zagotavljanja vključujočih izobraževalnih pristopov in

prilagajanja učnega okolja za otroke z različnimi kulturnimi, jezikovnimi in posebnimi potrebami; s ciljem 5: *Doseči enakost spolov ter krepiti vlogo vseh žensk in deklic*, ki spodbuja odpravo diskriminacije in zagotavljanje enakih možnosti žensk in deklic v izobraževalnih in družbenih procesih; s ciljem 10: *Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi*, ki obravnava problematiko socialne izključenosti ter vključevanja priseljencev in ranljivih skupin; s ciljem 16: *Spodbujati miroljubne in vključujoče družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh*, saj je le z uveljavljanjem temeljnih pravic in demokratičnih vrednot za vse ljudi omogočeno oblikovanje pravične družbe. Področje odraža temeljna načela *Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030*, saj v ospredje postavlja enakost, vključevanje, dostop do kakovostnega izobraževanja in spoštovanje človekovih pravic. Povezanost se kaže v skupni usmerjenosti k oblikovanju pravične, vključujoče in demokratične družbe, ki omogoča kakovostno življenje vsem posameznikom.

4.3.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov

Pri posodobitvi pilotnih projektov na obravnavanem področju izvajalci kot učinkovite metode poudarjajo didaktične pristope, ki združujejo predavanja z delom v parih ali skupinah, saj omogočajo celostno obravnavo družbenih tem in spodbujajo aktivno udeležbo študentov. Pri načrtovanju vrednotenja znanja se kot ustrezni pristopi izkazujejo ustne predstavitve študentov in skupinske razprave, saj omogočajo razvoj komunikacijskih spretnosti in sposobnosti utemeljenega argumentiranja. Prav tako izvedba diskusije omogoča bolj poglobljeno razumevanje vsebin, povezanih z enakostjo, vključevanjem ranljivih skupin v družbo in razvijanjem družbene odgovornosti. Kot primer dobre prakse so izvajalci poudarili projektno nalogo, pri kateri so študentje izvedli poglobljene polstrukturirane intervjuje z osebami z izkušnjo migracij in opravili analizo družbenih pogojev, ki so vplivali na doživljanje osebne izkušnje. Prav tako se priporoča izvedba konkretnih didaktičnih prilagoditev, na primer oblikovanje prilagojenega preverjanja znanja, ki temelji na slikovnih nalogah, simbolih in preprostih navodilih ter omogoča enakovredno sodelovanje tudi učencem s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (npr. učenci s slabšim znanjem slovenskega jezika). Kot neposreden primer dejavnosti so izvajalci posodobitev poudarili izvedbo medpredmetnega projekta *Besede za planet*, v okviru katerega učenci pri pouku tujega jezika pripravijo kratko zgodbo ali predstavitev o izbranem okoljskem izzivu, ter projekta *Pravice otrok*

in enakost spolov, pri katerem učenci analizirajo konkretne primere dejavnosti Unicefa, jih povežejo z učnimi cilji predmeta in v manjših skupinah pripravijo predstavitve o zaznanih oblikah neenakosti v šolskem ali lokalnem okolju. Kot primer dobre prakse z jezikovnega področja se kaže tudi dejavnost *Pesmi o planetu Zemlja*, pri kateri učenci ali študentje poiščejo in analizirajo kratka literarna besedila o družbeni ali okoljski odgovornosti v različnih jezikih, nato pa ustvarijo lastna besedila v tujem jeziku, pri čemer prepoznajo lastno večjezičnost, postanejo občutljivejši za jezikovno pestrost v šolskem okolju in razvijajo pedagoške strategije za zmanjševanje neenakosti v učnem okolju. Za podporo tovrstnim učnim procesom so izvajalci uporabljali digitalna orodja za sodelovanje, kot so: Mentimeter, Padlet, Kahoot in Doodle. Podobna digitalna spletna okolja omogočajo interaktivno obravnavo vsebin in aktivno vključevanje vseh študentov v razpravo o družbenih in trajnostnih izzivih.

4.3.4 Primer aktivnosti: Vključevanje ranljivih skupin

Primer aktivnosti vključuje pomembne vrednote sodobne evropske družbe, kot so: spoštovanje človekovih pravic, pravičnost, enakost in vključevanje ranljivih skupin, zlasti migrantov. Izbrana dejavnost skozi igro vlog simulira realne družbene situacije odločanja v pogojih omejenih virov, kar študentom omogoča poglobljeno razumevanje etičnih dilem. Aktivnost tako neposredno podpira razvoj demokratičnih kompetenc, empatije in medkulturnega razumevanja, ki so temeljnega pomena za spodbujanje odgovornega državljanstva.

Namen aktivnosti: Aktivnost obravnava razumevanje pravičnosti pri odločanju v pogojih omejenih virov skozi simulacijo situacije migrantov, ki čakajo na prevoz z omejenim številom mest. Pri tem študentje razvijajo kritično razmišljanje o etičnih dilemah in krepijo empatijo do vključevanja migrantov v družbo.

Opis aktivnosti: Udeležencem se predstavi scenarij: na reki stojita dva čolna, vsak z omejeno kapaciteto. Vsak udeleženec dobi vlogo migranta z določenimi značilnostmi. Skupina študentov izvede diskusijo in odloči, kdo bo prejel mesta na čolnih. Po pogajanjih skupine predstavijo svoje odločitve in argumente. Sledi refleksija, v kateri moderator usmerja diskusijo k vprašanju pravičnosti, vrednot in posledic odločitev. Pri tem študentje uporabljajo kartice z opisom oseb in njihovimi zgodbami, vizualni prikaz čolnov in omejenih mest ter orodja za digitalno predstavitev obravnavane problematike.

Cilji aktivnosti

- Spodbujanje kritičnega mišljenja in odločanja študentov v kompleksnih situacijah.
- Razvijanje ozaveščanja o družbenih vrednotah, pravičnosti in o socialni odgovornosti.
- Krepitev empatije do ranljivih skupin in razumevanje posledic odločitev.
- Razvijanje sposobnosti reševanja konfliktov in komunikacijskih spretnosti.
- Spodbujanje moralne in etične presoje.
- Razvijanje sposobnosti priprave in uporabe utemeljenih argumentov za diskusijo o migracijah in etičnih dilemah.

4.4 MOČNEJŠA EVROPA V SVETU

MOČNEJŠA EVROPA V SVETU

4.4.1 Opredelitev vsebinskega področja

Vsebinsko področje »Močnejša Evropa v svetu« poudarja pomen odgovorne porabe, inovacij ter mednarodnega sodelovanja in partnerstev pri spoprijemanju z globalnimi izzivi trajnostnega razvoja. Odgovorna poraba opozarja na premišljeno ravnanje z naravnimi viri ter zmanjševanje negativnih vplivov človekovega delovanja s pomočjo inovativnih tehnologij in rešitev, ki podpirajo trajnostno rast in zeleni prehod (Organizacija združenih narodov, 2015). Izmenjava znanja, izkušenj in virov med državami, organizacijami in posamezniki pa je mogoča le s pomočjo mednarodne solidarnosti. Mednarodno partnerstvo in sodelovanje pri izvajanju ciljev trajnostnega razvoja namreč omogočata usklajeno delovanje različnih akterjev, kar lahko prispeva k stabilnejši, h konkurenčnejši in k odgovorni prisotnosti držav v svetu. Evropska unija si prizadeva okrepiti svojo globalno vlogo z gradnjo močnih zavezništev in s krepitvijo sodelovanja na področjih energije, podnebnih ukrepov, trgovine in tehnologije ter z velikimi naložbenimi pobudami, kot je Global Gateway, ki spodbujajo trajnostno rast in spoštujejo socialne standarde (Evropska komisija, n. d.b). Enotna in odločna Evropska unija se namreč zavzema za uveljavljanje svojih vrednot v vse bolj konfliktnem mednarodnem okolju; med njenimi ključnimi cilji so: krepitev globalnega vpliva, doseganje strateške avtonomije in zagotavljanje varnosti (Evropska komisija, n. d.b). Uspešna partnerstva ustvarjajo temelje za celostne in dolgoročne strategije, ki prispevajo k prepoznavnosti Evrope na področju trajnostnega razvoja v mednarodnem okolju.

4.4.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja

Vsebine področja so povezane s cilji *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*, predvsem s ciljem 9: *Zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo in pospeševati inovacije*, ki opozarja na pomembnost vlaganja v infrastrukturo, industrijski razvoj in inovacije; s ciljem 10: *Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi*, ki spodbuja zagotavljanje enakih priložnosti in zmanjšanje revščine skladno z razvojnimi politikami Evropske unije; s ciljem 12: *Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe*, ki spodbuja vpeljavo trajnostnih praks z odgovorno uporabo virov; s ciljem 17: *Okrepiti načine in sredstva za izvajanje ciljev ter oživiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj*, saj izraža pomembnost vzpostavljanja strateških

partnerstev, mednarodnega sodelovanja in usklajevanja politik pri uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja na globalni ravni. Povezanost z *Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030* se odraža predvsem v poudarjanju vloge mednarodnega sodelovanja, inovativnih pristopov in odgovornega upravljanja z viri pri reševanju globalnih izzivov. V ospredju sta krepitev partnerstev in usklajeno delovanje različnih akterjev, kar omogoča razvoj trajnostnih rešitev na globalni ravni.

4.4.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov

Pri posodobitvi pilotnih projektov na obravnavanem področju izvajalci kot učinkoviti metodi poudarjajo sistematično opazovanje in spodbujanje samoevalvacije študentov. Zadnja je ključna za spremljanje in nadgradnjo aktivnosti, hkrati pa študentom omogoča refleksijo in poglobljeno analizo lastnega dela. Kot primer dobre prakse izstopa vključevanje ustvarjalnih nalog, kot je na primer razvoj trajnostnih didaktičnih iger z uporabo digitalnih orodij. Omenjen pristop spodbuja ustvarjalnost, sodelovanje in inovativno rabo tehnologije ter študentom omogoča razumevanje, da lahko digitalna orodja pomembno prispevajo k oblikovanju trajnostnih vrednot, kadar so uporabljena v povezavi z aktualnimi družbenimi izzivi. Podobno se kot uspešna usmeritev izkaže obravnava konkretnih in praktičnih vsebin, kot je primer menjave sijalk za varčne sijalke, saj študentom omogoča vpogled v energetske učinkovite rešitve ter razmislek o energetske učinkovitosti in odgovorni porabi. Tovrsten pristop študentom približa prikaz uvajanja naprednih energetske rešitev v širšem evropskem in globalnem kontekstu. Za učinkovito podporo učnemu procesu na omenjenem področju ter za celovitejše in poglobljeno razumevanje izvajalci poudarijo rabo znanstvenih člankov, strokovne literature in ustreznih spletnih učnih platform, kot je Moodle.

4.4.4 Primer aktivnosti: Raziskovanje poti do trajnostne industrije

Opisana aktivnost obravnava vidike odgovorne porabe, inovacij in globalnega sodelovanja pri reševanju okoljskih izzivov. Dejavnost skozi analizo industrij jekla, aluminija in stekla študentom omogoča razumevanje vpliva težke industrije na okolje, zlasti v kontekstu emisij toplogrednih plinov in energetske zahtevnosti proizvodnje. S tem spodbuja razmislek o trajnostnih rešitvah, kot so: reciklaža, učinkovita raba virov in uvajanje inovativnih tehnologij.

Namen aktivnosti: Aktivnost je usmerjena v analizo ekoloških izzivov jeklarske, aluminijske in steklarske industrije. Študentje preučujejo razvoj industrijskih postopkov, deleže in vire emisij toplogrednih plinov ter sodobne pristope za njihovo zmanjševanje, vključno z uporabo vodika pri proizvodnji železa.

Opis aktivnosti: Študentje najprej analizirajo zgodovinski razvoj jeklarske industrije in ovrednotijo njen prispevek k emisijam toplogrednih plinov. Sledi obravna sodobnih pristopov k zmanjševanju emisij, vključno z uporabo vodika pri proizvodnji železa. V nadaljevanju preučijo postopek pridobivanja aluminija, analizirajo porabo električne energije in identificirajo glavne vire emisij. Poseben poudarek je namenjen primerjavi energetskega zahtev med primarno proizvodnjo aluminija in njegovo reciklažo. V drugem delu aktivnosti obravnavajo steklarsko industrijo, analizirajo emisije toplogrednih plinov in razpravljajo o možnostih njihovega zmanjšanja. Ugotovitve študentje povežejo s trajnostnimi izzivi ter poudarijo pomen reciklaže, omejenosti virov energije in sistemskega razumevanja okoljskih problemov.

Cilji aktivnosti

- Razvijanje razumevanja ekoloških izzivov v industriji jekla, aluminija in stekla.
- Ovrednotenje deleža in virov emisij toplogrednih plinov v izbranih industrijskih panogah.
- Razumevanje energetske zahtevnosti industrijskih procesov in pomena reciklaže.
- Razumevanje vpliva težke industrije na okolje.
- Zavedanje pomena odgovorne rabe virov.
- Krepitev sistemskega mišljenja in razumevanja vzročno-posledičnih povezav v kontekstu trajnostnega razvoja.

4.5 NOVA SPODBUDA ZA EVROPSKO DEMOKRACIJO

NOVA SPODBUDA ZA EVROPSKO DEMOKRACIJO

4.5.1 Opredelitev vsebinskega področja

Vsebinsko področje »Nova spodbuda za evropsko demokracijo« poudarja pomen vključevanja državljanov v demokratične procese, zlasti ob spoprijemanju s sodobnimi družbenimi izzivi, kot so: širjenje dezinformacij, zmanjšano zaupanje v ustanove in omejevanje temeljnih pravic (Evropska komisija, 2020; Evropska komisija, n. d.c). Področje se osredinja na krepitev demokratičnih vrednot, varstvo človekovih pravic, razvoj kritičnega mišljenja ter na spodbujanje aktivnega in odgovornega državljanstva v Evropski uniji. Osrednja tema tega področja je demokracija, ki temelji na aktivni participaciji državljanov in vključevanju vseh ljudi v družbo. Pri tem so človekove pravice ključnega pomena, saj zagotavljajo enakost, preprečujejo diskriminacijo in ščitijo ranljive skupine, kar predstavlja temelj za ohranjanje stabilnosti, legitimnosti in odpornosti demokratičnih ureditev. Varstvo človekovih pravic zagotavlja, da demokratični procesi delujejo transparentno in vključujoče, kar krepi zaupanje državljanov ter spodbuja odgovorno in sodelovalno državljanstvo (European Union, 2012). Pomemben vidik področja predstavlja tudi razvoj kritičnega mišljenja, ki posameznikom omogoča kritično presojanje informacij, razumevanje družbenih procesov in odgovorno sodelovanje v javnem prostoru. Spodbujanje teh zmožnosti je pomembno za krepitev demokratične kulture in aktivnega državljanstva.

4.5.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja

Vsebine področja so povezane s cilji *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*, predvsem s ciljem 4: *Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo in spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar*, saj razvoj kritičnega mišljenja, razumevanje demokratičnih procesov in spoštovanje človekovih pravic predstavljajo podlago za aktivno in odgovorno državljanstvo; s ciljem 10: *Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi*, ki predpostavlja delujoče demokratične ustanove in vključevanje različnih družbenih skupin v procese odločanja kot temeljne pogoje za omejevanje socialnih, ekonomskih in političnih neenakosti; s ciljem 16: *Spodbujati miroljubne in vključujoče družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh*, ki neposredno obravnavajo oblikovanje trajnostno naravnanih družbenih praks ter pomen odgovornega in transparentnega upravljanja javnih sistemov. Uresničevanje

ciljev *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030* je na tem področju prepleteno s krepitvijo demokratičnih vrednot, aktivnega državljanstva ter delovanja odprtih in odgovornih ustanov. Prav skozi spodbujanje vključevanja, kritičnega mišljenja in spoštovanja človekovih pravic se oblikujejo pogoji za trajnostno, stabilno in vključujočo družbo.

4.5.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov

Pri posodobitvi pilotnih projektov na obravnavanem področju izvajalci poudarijo, da so pedagoške aktivnosti načrtovane na način, da študente spodbujajo k samostojnemu raziskovanju in aktivnemu sodelovanju. Pozitivno izstopajo naloge, pri katerih študentje v manjših skupinah analizirajo obstoječe projekte, ki obravnavajo teme trajnostnega razvoja in človekovih pravic, prepoznavajo poudarjene trajnostne kompetence ter oblikujejo predloge za njihovo prilagoditev in vključevanje v pouk pri posameznih predmetih. Kot pomembna didaktična usmeritev se uveljavlja tudi sistematično integriranje kritičnega branja kot dopolnilo funkcionalnemu branju, pri čemer se pristop lahko uporablja na različnih predmetnih področjih. Kot primer dobre prakse izstopa aktivnost pregleda in analize različnih dostopnih besedil z vidika virov, argumentacije, vrednotnih izhodišč in družbenih učinkov. Taka analiza omogoča razvoj kritičnega mišljenja ter razumevanje mehanizmov javnega diskurza in demokratičnega odločanja. Za podporo tovrstnim učnim procesom izvajalci poudarjajo uporabo učbenikov in priročnikov ter avdiovizualna didaktična gradiva, saj ti viri omogočajo celostno obravnavo vsebin ter prispevajo k poglobljenemu razumevanju demokracije in človekovih pravic v sodobni družbi.

4.5.4 Primer aktivnosti: Prepoznavanje lažnih novic

Izbrana aktivnost obravnava temeljne vidike sodobnih demokratičnih družb, kot so: kritično mišljenje, odgovorno državljanstvo in vpliv informacij na javno mnenje. Skozi analizo lažnih novic študentje razvijajo vpogled v delovanje medijev, prepoznavajo dezinformacije ter razumejo njihov vpliv na demokratične procese in družbene odločitve. Tako dejavnost spodbuja razvoj sposobnosti kritičnega vrednotenja virov, odgovornega ravnanja z informacijami in aktivnega sodelovanja v javnem prostoru, kar predstavlja pomembne kompetence za ohranjanje in krepitev demokracije.

Namen aktivnosti: Aktivnost obravnava prepoznavanje lažnih novic domačih in tujih medijev ter vpliv dezinformacij na javno mnenje, demokratične procese in oblikovanje stališč v sodobni družbi. Študente spodbuja k razumevanju senzacionalističnih elementov in prepoznavanju znakov manipulacije v novicah ter jih spodbuja h kritični uporabi zanesljivih in preverljivih virov.

Opis aktivnosti: Študentje v manjših skupinah na spletu izberejo novice in poiščejo dodatne vire, ki poročajo o istem dogodku v tujih medijih. Pri tem uporabljajo računalnike ali mobilne telefone za dostop do spletnih strani ter orodja za prevajanje in lektoriranje besedil. Študentje izvedejo tudi analizo fotografij in naslovov ter primerjavo poročanja različnih medijev. Sledita priprava kratke multimedijske predstavitve s pomočjo digitalnih orodij in skupinska razprava o prepoznavanju manipulacij v medijih ter odgovornosti posameznikov pri deljenju informacij na spletu.

Cilji aktivnosti

- Razvijanje kritičnega vrednotenja informacij iz različnih medijskih virov in prepoznavanje dezinformacij.
- Spoznavanje razlik med novico, mnenjem in propagando.
- Razvijanje jezikovnih zmožnosti.
- Spodbujanje odgovorne uporabe digitalnih orodij.
- Razvijanje odgovornega in etičnega ravnanja z informacijami ter zavedanja o vplivu informacij na družbene, politične in na okoljske odločitve.

4.6 ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE

ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE

4.6.1 Opredelitev vsebinskega področja

Vsebinsko področje »Zdravje in dobro počutje« zajema razvoj socialnih in čustvenih kompetenc učencev ter spodbujanje njihovega zdravja in dobrobiti. Poleg tega poudarja pomen miru, varnosti, nenasilja in dostopa do ustrezne medicinske oskrbe za vse člane družbe. Razvoj socialnih in čustvenih kompetenc v izobraževalnem prostoru pomeni nudenje sistematične pomoči učencem pri razvijanju veščin, kot so: prepoznavanje in uravnavanje lastnih čustev, obvladovanje stresa, sodelovanje z drugimi, razvijanje empatije in samospoštovanja. Navedene veščine varujejo duševno zdravje ter prispevajo k boljšim učnim rezultatom, izboljšanju osebnih odnosov in celostni uspešnosti posameznika v življenju in delu, saj so povezane z zdravjem, dobrobitjo in z zadovoljstvom odnosov v skupnosti. *Kurikulum za razširjeni program osnovne šole* (2026) poudarja, da skrb za zdravje in dobrobit v izobraževalnem kontekstu zajema spodbujanje celostnega zdravega življenjskega sloga, ki vključuje telesno in duševno zdravje, varnost ter dobro počutje učencev. To pomeni, da se učečim se zagotovi pogoje za zdrav način življenja, preventivo, socialno podporo in občutek pripadnosti, kar krepi odpornost, duševno stabilnost ter sposobnost spoprijemanja s stresom in z življenjskimi izzivi.

4.6.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja

Vsebine področja so povezane s cilji *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*, zlasti s ciljem 3: *Poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih*, ki poudarja zagotavljanje zdravega življenja in dobrega počutja za vse v vseh življenjskih obdobjih; s ciljem 4: *Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo in spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar*, saj dobro počutje učencev predstavlja temelj za uspešno učenje, enake možnosti in vseživljenjski razvoj; s ciljem 16: *Spodbujati miroljubne in vključujoče družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh*, saj krepi socialno povezanost, medsebojno razumevanje, vključevanje in nenasilno reševanje konfliktov. Področje pomembno prispeva k uresničevanju *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*, saj poudarja celostni razvoj posameznika kot temelj trajnostne družbe. Njegova vloga se kaže v povezovanju zdravja, izobraževanja in socialne povezanosti, kar omogoča oblikovanje odpornih, vključujočih in podpornih skupnosti.

4.6.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov

Pri posodobitvi pilotnih projektov na obravnavanem področju izvajalci kot učinkovite metode poudarjajo: uporabo vodenih razgovorov in diskusij, razlage učne snovi in načrtnega vključevanja izkušenj študentov v učni proces. Izvajalci pilotnih projektov poudarjajo, da se tovrstne vsebine uvajajo načrtno in premišljeno, kar se odraža v pozitivnem odzivu študentov. Pri načrtovanju preverjanja in vrednotenja doseženih ciljev so poudarjeni: evalvacijski pristopi, ki vključujejo skupinske razprave, ustne predstavitve študentov in sprotno opazovanje aktivnosti med izvajanjem pedagoškega procesa, kar potrjujejo tudi pozitivne izkušnje izvajalcev pri vključevanju posodobljenih vsebin. Primer dobre prakse pri vključevanju trajnostnih vsebin na področju zdravja in dobrega počutja so prilagojene dejavnosti v učilnicah na prostem, v katerih se obravnava npr. pomen lokalne pridelave hrane, ki študentom omogoča razumevanje poti hrane od semena do krožnika. Pri podpori takšnim učnim procesom je priporočljivo uporabljati spodbudno okolje in didaktične pripomočke za učenje na prostem, ki omogočajo poglobljeno razumevanje posameznih vsebin ter širšega koncepta trajnosti in razvoja trajnostnih kompetenc.

4.6.4 Primer aktivnosti: Načrtovanje šole v naravi

Izbrana aktivnost spodbuja celostni razvoj posameznika skozi krepitev telesnega zdravja, dobrega počutja ter socialnih in čustvenih kompetenc. Dejavnost organizacije šole v naravi študentom omogoča izkustveno učenje v naravnem okolju, v katerem razvijajo zdrav življenjski slog, sodelovanje z drugimi ter odgovoren odnos do sebe in okolja. S tem se krepi tudi razumevanje pomena gibanja, prebivanja v naravi in skrb za dobro počutje. Na ta način prispeva k razvoju socialnih, komunikacijskih in organizacijskih spretnosti ter spodbuja oblikovanje pozitivnih navad, ki so ključne za dolgoročno zdravje in kakovost življenja.

Namen aktivnosti: Aktivnost je usmerjena v izhodišča za izpeljavo šole v naravi, saj spodbujanje zdravega načina življenja, športa in dobrega počutja temelji na izvajanju aktivnosti v naravi. Študentje spoznajo vsebine s terenskega dela, raziskovalnega in projektnega dela. Delo je usmerjeno predvsem v eksperimentiranje ter k izkustvenemu in doživljajskemu učenju.

Opis aktivnosti: Študentje najprej spoznajo izrazje, povezano s šolo v naravi, in sodobne učne programe, ki spodbujajo izvajanje dela pouka v zunanjem okolju. Seznanijo se z zgodovinskim pregledom in razvojem šole v naravi skozi leta. Spoznajo tudi zakonsko opredelitev, različna poimenovanja in izhodišča za izpeljavo šole v naravi, ki vključujejo: načrtovanje letnega delovnega načrta, organizacijo in vsebinsko pripravo. Študentje pripravijo načrt za organizacijo šole v naravi, pri čemer načrtujejo aktivnosti in so hkrati pozorni na zagotavljanje varnosti udeležencev ter zavedanje lastne odgovornosti.

Cilji aktivnosti

- Spoznavanje športov v naravi v prostem času ter usposobitev za samostojno športno udejstvovanje.
- Spoznavanje športnih dejavnosti, ki se jih izvaja na prostem oziroma zunaj šole.
- Razumevanje športnih dejavnosti v širšem, družbenem kontekstu in ožjem, osebnem kontekstu.
- Razumevanje vloge športa pri trajnostnem razvoju in odgovornem ravnanju do okolja.
- Pridobivanje organizacijskih, socialnih in komunikacijskih sposobnosti.

4.7 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

4.7.1 Opredelitev vsebinskega področja

Vsebinsko področje »Poosebljanje vrednot trajnostnosti« je v dokumentu *Evropski okvir kompetenc za trajnostnost (GreenComp)* opredeljeno s tremi temeljnimi kompetencami: z vrednotenje trajnostnosti, s podpiranje pravičnosti in promoviranjem narave. Vsebinsko področje se osredinja na razvoj notranjih vrednot, stališč in etičnih usmeritev, ki posameznikom omogočajo odgovorno, solidarno in dolgoročno usmerjeno delovanje do sebe, drugih ljudi in do naravnega okolja. Bianchi idr. (2023) v dokumentu *Evropski okvir kompetenc za trajnostnost (GreenComp)* navajajo, da je poosebljanje vrednot trajnostnosti eno izmed temeljnih področij trajnostne vzgoje, saj vrednote predstavljajo notranji motivacijski okvir, ki usmerja presojo, odločanje in ravnanje posameznika v kompleksnih družbenih in okoljskih kontekstih. Vrednotenje trajnostnosti vključuje razvijanje sposobnosti presojanja posledic odločitev in ravnanj z vidika dolgoročnih okoljskih, družbenih in ekonomskih učinkov ter krepitev vrednot, kot so: odgovornost, solidarnost, zmernost in skrb za prihodnje generacije (UNESCO, 2017). Podpiranje pravičnosti poudarja pomen socialne vključenosti, enakosti in spoštovanja človekovih pravic ter spodbuja učence k razumevanju medsebojne povezanosti okoljskih izzivov in družbenih neenakosti. Promoviranje narave krepi spoštljiv in skrben odnos do naravnega okolja, prepoznavanje njegove intrinzične vrednosti ter razumevanje soodvisnosti med ljudmi in ekosistemi, kar pomembno prispeva k razvoju okoljsko odgovornega vedenja in trajnostnih življenjskih slogov (Chawla, 2020).

4.7.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja

Vsebine področja so povezane s cilji *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*, predvsem s ciljem 3: *Poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih*, ki spodbuja zagotavljanje zdravega življenja in dobrega počutja za vse; s ciljem 4: *Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar*, ki poudarja vključujoče, pravično in kakovostno izobraževanje ter možnosti vseživljenjskega učenja za vse; s ciljem 10: *Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi*; s ciljem 12: *Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe*, kar stremi k odgovornim odnosom do naravnih virov in okolja; s ciljem 13: *Sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in*

njihovim posledicam, ki se osredinja na trajnostne življenjske sloge ter na ukrepanje pri podnebnih spremembah in njihovih posledicah; s ciljem 16: *Spodbujati miroljubne in vključujoče družbe za trajnostni razvoj*, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh, ki krepi vrednote pravičnosti, enakosti, solidarnosti in aktivnega državljanstva. Poosebljanje vrednot trajnostnosti predstavlja pomembno vez med načeli *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030* in vsakdanjim ravnanjem posameznika, saj omogoča prenos globalnih ciljev v konkretne odločitve, odnose in življenjske sloge. Prav skozi notranje vrednote se trajnostni razvoj uresničuje kot dolgoročna in celostna družbena usmeritev, ki presega samo normativne okvire ter postaja del osebne in skupne odgovornosti.

4.7.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov

Pri posodobitvi pilotnih projektov na obravnavanem področju izvajalci kot učinkovite metode poudarjajo: vključevanje vprašanj, ki spodbujajo samostojno raziskovanje in kritično razmišljanje. Pri načrtovanju vrednotenja in preverjanja doseganja ciljev izvajalci priporočajo: ustne predstavitve študentov, opazovanje aktivnosti med pedagoškim procesom ter projektne skupinske naloge, ki spodbujajo odgovornost in refleksijo študentov. Kot primer dobre prakse pri vključevanju trajnostnih vsebin s področja poosebljanja vrednot trajnostnosti se izkažejo prilagojene dejavnosti, kot so ogledi razstav sodobne umetnosti v galerijah in muzejih. Tovrstne aktivnosti omogočajo neposredno izkušnjo, krepijo občutek za trajnost in povezujejo teoretično znanje s praktičnimi izkušnjami. Pri podpori učnega procesa izvajalci poudarjajo pomen uporabe videogradiv, dokumentarnih filmov ter spletnih platform, ki omogočajo sodelovanje, izmenjavo idej in poglobljeno razumevanje obravnavanih vsebin.

4.7.4 Primer aktivnosti: Soočanje trajnostnih argumentov

Opisana aktivnost stremi k spodbujanju razvoja notranjih vrednot, etične presoje ter odgovornega in premišljenega odločanja v kontekstu trajnostnega razvoja. Skozi strukturirano soočanje nasprotujočih si stališč študentje razvijajo sposobnost vrednotenja trajnostnih vprašanj, razumevanja različnih perspektiv in oblikovanja utemeljenih argumentov. Dejavnost tako krepi zavedanje o pomenu pravičnosti, odgovornosti in spoštovanja različnih pogledov, hkrati pa

spodbuja kritično refleksijo lastnih vrednot in ravnanj. Tako prispeva k oblikovanju trajnostno naravnanega mišljenja ter h krepitvi aktivnega in odgovornega delovanja v družbi in okolju.

Namen aktivnosti: Aktivnost obravnava argumentirano diskusijo dveh nasprotujočih si vidikov na vsebine, povezane s trajnostnim razvojem. Študentje zavzamejo različna stališča glede izbrane trditve in jih argumentirajo.

Opis aktivnosti: Udeležencem se predstavi izbrana trditev (npr. dolgotrajna uporaba zaslonov negativno vpliva na zdravje oči). V nadaljevanju sledi razdelitev v dve skupini, pri čemer ena skupina prevzame vlogo zagovornikov trditve, druga pa zagovarja nasprotna stališča. V fazi priprave argumentov skupini oblikujeta strukturirane in z dokazi podprte argumente z uporabo orodja Padlet. V zadnjem delu aktivnosti študentje razvijejo diskusijo o ključnih ugotovitvah obeh skupin.

Cilji aktivnosti

- Razvijanje kritičnega mišljenja in sposobnosti argumentirane diskusije.
- Razumevanje in raziskovanje aktualnih problemov trajnostnega razvoja.
- Izpopolnjevanje demokratičnega delovanja sodobne družbe.
- Krepitev komunikacijskih zmožnosti.
- Razvoj sposobnosti razumevanja nasprotujočih si argumentov.

4.8 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

4.8.1 Opredelitev vsebinskega področja

Vsebinsko področje »Spremljanje kompleksnosti v trajnostnosti« se osredinja na razvijanje kognitivnih in metakognitivnih zmožnosti, ki posameznikom omogočajo razumevanje trajnostnih izzivov kot kompleksnih, večdimenzionalnih in medsebojno povezanih pojavov. Trajnostni problemi ne vključujejo preprostih, t. i. vzročno-posledičnih razmerij, ampak preplet družbenih, okoljskih, kulturnih in ekonomskih dejavnikov, kar zahteva celostno mišljenje (UNESCO, 2017). Področje sprejemanja kompleksnosti v trajnostnosti sestavljajo tri kompetence: sistemsko mišljenje, kritično mišljenje in formuliranje problema (Bianchi idr., 2023). Sistemsko mišljenje omogoča razumevanje odnosov in vzorcev med sistemi ter prepoznavanje soodvisnosti med lokalnimi in globalnimi procesi, kar je bistvenega pomena pri presoji dolgoročnih učinkov (Meadows, 2008). Kritično mišljenje podpira sposobnost analize informacij, presojanja virov, prepoznavanja vrednotnih predpostavk in interesov ter refleksije lastnih stališč, kar omogoča informirano in odgovorno odločanje v pogojih negotovosti in nasprotujočih si pogledov. Formuliranje problema vključuje zmožnost prepoznavanja, opredelitve in preoblikovanja trajnostnih izzivov na način, ki upošteva njihovo kompleksnost, več perspektiv in mogoče posledice (Bianchi idr., 2023).

4.8.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja

Vsebine področja so povezane s cilji *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*, zlasti s ciljem 4: *vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo in spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar*, ki poudarja razvoj znanja in spretnosti za trajnostni razvoj; s ciljem 12: *zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe*, ki zahteva razumevanje sistemskih vplivov proizvodnje in porabe; s ciljem 13: *sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam*, ki obravnava sposobnost razumevanja kompleksnosti podnebnih procesov in premišljeno ukrepanje; s ciljem 16: *spodbujati miroljubne in vključujoče družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh*, saj spodbuja premišljeno odločanje, dialog in odgovorno sodelovanje v demokratičnih procesih. Področje »Spremljanje kompleksnosti v trajnostnosti« osvetljuje, da uresničevanje *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030* zahteva poglobljeno razumevanje prepletenosti

trajnostnih izzivov in sposobnost njihove celostne obravnave. Prav razvoj teh zmožnosti omogoča sprejemanje premišljenih odločitev in oblikovanje učinkovitih, dolgoročno vzdržnih rešitev v kompleksnem globalnem okolju.

4.8.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov

Pri posodobitvi pilotnih projektov na obravnavanem področju izvajalci kot učinkovite pristope poudarjajo uporabo vodenih razgovorov, diskusij in razlage učne snovi med predavanji. Poudarjajo, da se vsebine, povezane s sprejemanjem kompleksnosti, načrtuje in uvaja premišljeno, saj jih študentje bolje sprejemajo ob postopnem vključevanju. Za evalvacijo doseženih ciljev se kot ustrezni metodi izkazujeta skupinska razprava in sistematično opazovanje pedagoškega procesa, kar potrjujejo tudi pozitivne izkušnje izvajalcev pilotnih projektov. Kot primer dobre prakse na področju didaktike matematike izvajalci poudarjajo dejavnosti v računalniškem simulacijskem okolju (npr. v okoljih PhET, GeoGebra, Algodoo in Ophysics), ki omogočajo modeliranje naravnih pojavov, kot so: energijski tokovi, gibanje, ravnovesja in okoljski vplivi itn. Pri tem lahko študentje aktivno raziskujejo posledice spreminjanja posameznih parametrov. Izvajalci navajajo tudi uporabo digitalnih orodij, kot sta Kahoot in MozaWeb, ki podpirata aktivno preverjanje razumevanja, vizualizacijo kompleksnih vsebin in refleksijo o sprejetih odločitvah. S tem študentje ne usvajajo samo vsebinskega znanja, ampak razvijajo tudi kompetence za obravnavo aktualnih kompleksnih problemov, kar predstavlja enega osrednjih ciljev trajnostnega izobraževanja.

4.8.4 Primer aktivnosti: Kritično vrednotenje trajnostnih raziskav

Z izvedbo predstavljene aktivnosti študentje lažje razumejo trajnostne izzive kot kompleksne in medsebojno povezane pojave. Skozi analizo znanstvenih člankov in njihovo prenašanje v pedagoško prakso študentje razvijajo sistemsko in kritično mišljenje ter sposobnost prepoznavanja in opredeljevanja trajnostnih problemov z različnih vidikov. Dejavnost omogoča povezovanje znanstvenih spoznanj z družbenim kontekstom ter prispeva k razvoju raziskovalnih kompetenc in sposobnosti oblikovanja celostnih in trajnostno naravnanih rešitev.

Namen aktivnosti: Aktivnost je zasnovana kot raziskovalno in seminarsko delo študentov, usmerjeno v analizo znanstvenih člankov slovenskih avtorjev, ki obravnavajo trajnostne izzive. Študentje preučujejo aktualne raziskave s področja naravoslovnih ved ter jih prilagodijo za načrtovanje in izvedbo pedagoške ure, in sicer s poudarkom na družbenem pomenu znanstvenih spoznanj.

Opis aktivnosti: Študentje izberejo znanstveni članek slovenskih avtorjev, ki obravnava trajnostni problem. Študentje v parih analizirajo članek, poudarijo ključne ugotovitve in oblikujejo učno pripravo za izvedbo pedagoške ure. Dejavnost sklenejo s predstavitvijo in strokovno razpravo, ki temelji na povezovanju kompleksnosti obravnavanega problema s cilji trajnostnega razvoja. Poseben poudarek je namenjen izboru znanstvenih člankov na lokalni ravni in kritični presoji znanstvenih virov.

Cilji aktivnosti

- Razvijanje razumevanja širšega pomena biologije in znanosti v družbi.
- Krepitev raziskovalne in informacijske pismenosti.
- Spodbujanje povezovanja znanstvenih spoznanj s kompleksnostjo trajnostnih vprašanj.
- Razvoj kompetenc za prenos aktualnih znanstvenih vsebin v učilnico.
- Razvijanje strokovnega dialoga med sodelujočimi.
- Spoznavanje ciljev trajnostnega razvoja.

4.9 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

4.9.1 Opredelitev vsebinskega področja

Vsebinsko področje »Zamišljanje trajnostnih prihodnosti« se osredinja na razvijanje sposobnosti posameznikov za predvidevanje, ustvarjanje in za presojanje prihodnjih scenarijev trajnostnega razvoja. Področje spodbuja raziskovalno mišljenje, ki posameznikom omogoča proaktivno spoprijemanje z negotovostjo, s kompleksnostjo ter hitrimi spremembami v družbenih, okoljskih in ekonomskih sistemih. Področje zajema tri medsebojno povezane kompetence: pismenost za prihodnost, prilagodljivost in raziskovalno mišljenje. Pismenost za prihodnost vključuje razvoj veščin, kot so: sposobnost predvidevanja mogočih scenarijev, ocenjevanje dolgoročnih učinkov odločitev in kritično presojo informacij, kar posamezniku omogoča aktivno in odgovorno oblikovanje odločitev (Bianchi idr., 2023). Sterling (2011) prilagodljivost opisuje kot sposobnost prilagajanja novim, nepredvidljivim ali kompleksnim situacijam, kar je pomembno za trajnostno delovanje v negotovih okoljih. Bianchi idr. (2023) opredeljujejo raziskovalno mišljenje kot spodbudo za raziskovanje vzrokov, prepoznavanje vzorcev in povezav, oblikovanje novih vprašanj ter eksperimentiranje z rešitvami, pri čemer posamezniki razvijajo sposobnost ustvarjanja inovativnih in trajnostno naravnanih rešitev.

4.9.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja

Vsebine področja so povezane s cilji *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*, predvsem s ciljem 4: *vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo in spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar*, ki poudarja razvoj znanja, spretnosti in kompetenc za trajnostni razvoj ter sposobnost razumevanja in obravnave kompleksnih izzivov prihodnosti; s ciljem 12: *zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe*, saj spodbuja odgovorno in premišljeno odločanje o trajnostnem delovanju za prihodnost; s ciljem 13: *sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam*, ki poudarja razumevanje sistemskih vplivov človeških dejavnosti, ki je skladno z zavezo Evropskega zelenega dogovora o zagotovitvi podnebne nevtralnosti do leta 2050. Področje »Zamišljanje trajnostnih prihodnosti« odpira prostor za udejanjanje *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030* skozi razvoj sposobnosti, ki posameznikom omogočajo aktivno soustvarjanje zelenih prihodnjih scenarijev. S tem trajnostni razvoj presega raven odzivanja na izzive

ter postaja proces zavestnega načrtovanja in oblikovanja bolj trajnostnih poti razvoja.

4.9.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov

Pri posodobitvi pilotnih projektov na obravnavanem področju izvajalci kot učinkoviti metodi poučevanja poudarjajo uporabo različnih sodobnih tehnologij ter spodbujanje problemskega in raziskovalnega učenja (npr. akcijsko raziskovanje). Pri vključevanju zamišljanja trajnostnih prihodnosti izvajalci poudarjajo dejavnosti, pri katerih študentje skupinsko obravnavajo izbrani problem, povezan s trajnostnimi vsebinami, in poskušajo prikazati način reševanja problema z uporabo inovativnih pristopov. Kot primer dobre prakse izvajalci poudarjajo projekt na področju umetnosti *Umetnost za planet*, pri katerem študentje z uporabo tehnologije ustvarjajo iz odpadnih materialov. Aktivnost spodbuja inovativnost skozi iskanje novih, izvirnih načinov uporabe materialov, hkrati pa krepi razmišljanje o trajnostni prihodnosti. Za podporo učnemu procesu na omenjenem področju izvajalci poudarjajo uporabo spletnih tehnologij in platform, ki omogočajo sodelovanje med uporabniki, ter izmenjavo mnenj o najučinkovitejših orodjih za delovanje na področju zamišljanja trajnostnih prihodnosti.

4.9.4 Primer aktivnosti: Razvijanje trajnostnih tehnologij

Aktivnost stremi k razvoju sposobnosti predvidevanja, ustvarjanja in presojanja trajnostnih rešitev v kontekstu sodobnih izzivov. Skozi uporabo digitalnih tehnologij, kot so: Micro:bit, Scratch in LEGO Mindstorms, študentje razvijajo raziskovalno mišljenje, ustvarjalnost in sposobnost iskanja inovativnih rešitev za trajnostne probleme. Opisana aktivnost omogoča povezovanje različnih področij znanja ter spodbuja razumevanje vpliva odločitev na prihodnost, hkrati pa krepi prilagodljivost in sposobnost delovanja v kompleksnih in hitro spreminjajočih se okoljih. Tako prispeva k razvoju kompetenc za odgovorno in trajnostno oblikovanje prihodnosti.

Namen aktivnosti: Aktivnost je namenjena načrtovanju in razvijanju didaktičnih rešitev, ki bodo omogočale obravnavo prihodnjih trajnostnih izzivov z uporabo različnih digitalnih tehnologij. Dejavnost spodbuja povezovanje in integracijo znanja s področij naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (STEM) ter njihovo smiselno prenašanje v pedagoško prakso. Hkrati je osredinjena na iskanje in razvijanje inovativnih rešitev, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju in so usmerjene v ustvarjanje bolj trajnostne prihodnosti.

Opis aktivnosti: Aktivnost je razdeljena na tri dele, pri katerih si vsak študent izbere eno nalogo: Pri projektni nalogi »Micro:bit« študentje zasnujejo trajnostno naravnani projekt, pri čemer ustvarijo interaktivno učno gradivo z uporabo naprave Micro:bit, ki omogoča prikaz konceptov in podatkov na praktičen način. Pri nalogi »Ekološki kalkulator« v programskem jeziku Scratch razvijejo izobraževalno igro, ki simulira vpliv vsakodnevnih odločitev na okolje, s čimer spodbujajo razumevanje trajnostnih praks. V okviru projekta »LEGO Mindstorms® EV3« študentje sestavijo robota z različnimi senzorji, preizkusijo njegovo delovanje ter pripravijo predstavitev njegove uporabe pri pouku in učnih dejavnostih.

Cilji aktivnosti

- Razvijanje razumevanja trajnostnih izzivov sodobne družbe.
- Povezovanje računalništva in tehnike z vsebinami trajnostnega razvoja.
- Krepitev digitalnih, raziskovalnih in pedagoških kompetenc.
- Spodbujanje ustvarjalnosti in problemskega razmišljanja pri iskanju trajnostnih rešitev.
- Usvajanje sposobnosti programiranja.
- Razvijanje prenosa teoretičnega znanja v pedagoško prakso.

4.10 DELOVANJE ZA TRAJNOSTNOST

DELOVANJE ZA TRAJNOSTNOST

4.10.1 Opredelitev vsebinskega področja

Vsebinsko področje »Delovanje za trajnostnost« zajema razvoj sposobnosti posameznikov in skupin o aktivnem, odgovornem pa tudi etičnem delovanju trajnostnega razvoja. Področje temelji na treh medsebojno povezanih kompetencah: politični angažiranosti, kolektivnem ukrepanju in individualni iniciativi. Politična angažiranost se nanaša na razumevanje demokratičnih procesov, javnih politik in mehanizmov odločanja ter na sposobnost sodelovanja z namenom spodbujanja sistemskih sprememb v podporo trajnostnosti (Bianchi idr., 2023). Kolektivno ukrepanje poudarja pomen sodelovanja, soustvarjanja rešitev in skupnega prevzemanja odgovornosti v lokalnih, nacionalnih in v globalnih skupnostih, kar je ključno za obravnavo kompleksnih trajnostnih izzivov, ki presegajo zmožnosti posameznika (Eurydice, 2024). Individualna iniciativa se nanaša na pripravljenost posameznika, da prepozna svojo vlogo, prevzame odgovornost ter deluje skladno s trajnostnimi vrednotami v vsakdanjem življenju in poklicnem okolju (Bianchi idr., 2023).

4.10.2 Povezava s cilji trajnostnega razvoja

Področje »Delovanje za trajnostnost« je po svoji naravi povezano z večino ciljev *Agende za trajnostni razvoj do leta 2030*, saj poudarja prehod od razumevanja k aktivnemu, odgovornemu delovanju skladno z *Evropskim okvirom kompetenc za trajnostnost (GreenComp)*. Področje se prepleta predvsem s ciljem 3: *zagotoviti zdravo življenje in spodbujati dobro počutje za vse v vseh življenjskih obdobjih*, ki se povezuje s spodbujanjem trajnostnih življenjskih slogov; s ciljem 4: *zagotoviti vključujoče in pravično kakovostno izobraževanje ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vse*, ki podpira razvoj kompetenc za trajnostno delovanje; s ciljem 7: *zagotoviti dostop do cenovno dostopne, zanesljive, trajnostne in sodobne energije za vse*, ki spodbuja odgovorno rabo energije in prehod na obnovljive vire; s ciljem 10: *zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi*, ki poudarja vključevanje, pravičnost in odgovornost za družbene posledice odločitev; s ciljem 11: *poskrbeti za vključujoča, varna, odporna in trajnostna mesta in naselja*, ki spodbuja aktivno sodelovanje pri oblikovanju trajnostnih skupnosti; s ciljem 12: *zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe*, ki spodbuja prevzemanje odgovornosti za lastne odločitve, zavzemanje za odgovorno rabo virov ter

sodelovanje pri oblikovanju bolj trajnostnih praks v skupnosti; s ciljem 13: *sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam*, ki spodbuja pripravljenost za ukrepanje in sodelovanje pri blaženju podnebnih sprememb; s ciljem 15: *varovati, obnoviti in spodbujati trajnostno rabo kopenskih ekosistemov*, ki se zavzema za skupno delovanje, zagovorništvo in za odgovorno upravljanje naravnih virov z namenom ohranjanja ekosistemov za prihodnje generacije; s ciljem 16: *spodbujati miroljubne in vključujoče družbe ter učinkovite, odgovorne institucije*, ki krepi aktivno državljanstvo in etično odločanje; s ciljem 17: *okrepiti sredstva za izvajanje in oživiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj*, saj poudarja sodelovanje, mreženje in usklajeno delovanje različnih akterjev.

4.10.3 Izkušnje in ugotovitve izvajalcev pilotnih projektov

Pri posodobitvi pilotnih projektov na obravnavanem področju izvajalci poudarjajo interaktivne učne vsebine, vodene razgovore, interdisciplinarne obravnave problemov in vključevanje izkušenj študentov v učni proces. Pri načrtovanju evalvacijskih pristopov izvajalci poudarjajo pomembnost diskusij skupinskih razprav, ustnih predstavitev študentov in opazovanja aktivnosti v pedagoškem procesu. Primer dobre prakse vključevanja področja »Delovanje za trajnostnost« v pedagoške študijske programe je družboslovni projekt *Lokalni junaki*, ki temelji na vključevanju vsebin, ki študente spodbujajo k raziskovanju in predstavitvi trajnostnih praks v lokalni skupnosti. Dejavnost spodbuja individualno iniciativo študentov, da pripomorejo k razvoju lokalnega okolja. Hkrati izvajalci poudarjajo pomen izvedbe predavanj na temo trajnostnih kompetenc z namenom, da študentje obravnavane kompetence ne le usvojijo, ampak jih tudi ponotranjijo in skladno z njimi aktivno delujejo. Pri tem se poudarjajo predvsem naravoslovne kompetence, povezane s fiziko (npr. vprašanja s področij okoljevarstva in energetike).

4.10.4 Primer aktivnosti: Spremljanje trajnostnih praks v proizvodnji

Izbrana aktivnost spodbuja praktično razumevanje povezave med vsakodnevno proizvodnjo, družbenimi vplivi in cilji trajnostnega razvoja. S pomočjo modela koncentričnih krogov študentje sistematično prepoznavajo neposredne in posredne vplive izdelkov na okolje, družbo in na gospodarstvo ter se učijo, kako lahko posamezniki in podjetja prispevajo k trajnostnemu delovanju. Aktivnost spodbuja razvoj systemskega mišljenja, kritičnega vrednotenja in odgovornega odločanja, hkrati pa krepi sodelovanje, diskusijo in

argumentacijo med udeleženci. Tako študentje pridobijo veščine, ki so zelo pomembne za aktivno, etično in trajnostno delovanje v svojem poklicnem in vsakdanjem življenju.

Namen aktivnosti: Aktivnost je namenjena razumevanju povezav med izdelkom in cilji trajnostnega razvoja. S tem študentje razvijajo sistemsko razmišljanje ter razumevanje vplivov izdelkov na okoljske, družbene in na ekonomske vidike trajnostnega razvoja. Hkrati jih spodbuja k prepoznavanju lastne vloge in odgovornosti pri soustvarjanju trajnostnih rešitev, h kritičnemu vrednotenju obstoječih praks in k prepoznavanju netrajnostnih vzorcev delovanja ter k aktivnemu predlaganju in uresničevanju izboljšav v sodelovanju z drugimi.

Opis aktivnosti: Študentom se predstavi koncept in cilje trajnostnega razvoja na primeru proizvodnje izbranega izdelka (npr. proizvodnja čevljev). Študentje narišejo tri koncentrične kroge in v notranji krog zapišejo cilje trajnostnega razvoja, ki so neposredno povezani s proizvodnjo čevljev (npr. surovine, proizvodnja, delovni pogoji). V srednji krog zapišejo cilje, ki so posredno povezani s proizvodnjo čevljev (npr. transport, poraba, odpadki), v zunanji krog pa širše družbene in okoljske vplive. Sledi skupinska razprava o tem, kako lahko podjetja za proizvodnjo čevljev prispevajo k doseganju ciljev trajnostnega razvoja.

Cilji aktivnosti

- Razumevanje ciljev trajnostnega razvoja in njihove medsebojne povezanosti.
- Razvijanje sistemskega razmišljanja pri obravnavi izdelkov in njihovih vplivov na okolje.
- Prepoznavanje neposrednih in posrednih vplivov proizvodnje na trajnostni razvoj.
- Povezovanje znanstvenih, okoljskih in družbenih vidikov trajnosti.
- Razvijanje sposobnosti razprave in utemeljevanja izbir.

5 IZZIVI ZA NADALJNJE PEDAGOŠKO DELO

Izvajalci so pri izvedbi pilotnih projektov poročali o vključevanju trajnostnih vsebin v nove/posodobljene predmete. Izpostavili so tudi nekatere izzive, ki so hkrati priložnost za inovativne pristope, razvoj kritičnega mišljenja in izboljšanje pedagoškega dela. Med najpogostejšimi izzivi so izvajalci omenili:

- časovne omejitve in omejene vire;
- pomanjkanje literature;
- nezanimanje študentov;
- nejasne smernice;
- pomanjkljivo predznanje študentov;
- zahtevnost koncepta trajnosti.

Za premagovanje izzivov pri poučevanju trajnostnih vsebin se uporabljajo različne strategije, ki omogočajo boljšo prilagoditev študentom, spodbujajo motivacijo ter zagotavljajo kakovostno in praktično poučevanje. Izvajalci pilotnih projektov kot najpogostejše rešitve navajajo:

- prilagajanje obsega vsebin in postopno uvajanje zahtevnejših metod;
- spodbujanje motivacije in sodelovalnega učenja;
- iskanje dodatne literature in uporabo odprtodostopnih virov;
- strukturirane refleksije, delavnice načrtovanja pouka in mentorski sistem;
- uporabo spletnih in neposrednih aktivnosti;
- jasne razlage konceptov in upoštevanje različnega predznanja študentov;
- sprotno spremljanje dela študentov.

Za učinkovito uvajanje trajnostnih vsebin v pedagoške študijske programe je pomembno, da pedagoški delavci razpolagajo z različnimi viri, orodji in podporo, ki omogočajo kakovostno in interaktivno poučevanje. Izkušnje pilotnih projektov kažejo, da so za uspešno implementacijo trajnostnih tem v študijske programe še posebej pomembni naslednji elementi:

- spletne baze primerov dobrih praks, ki omogočajo izmenjavo in navdih na konkretnih primerih;
- pedagoška gradiva, ki vsebujejo praktične primere in konkretne metode poučevanja;

- finančna podpora za razvoj in izvedbo projektov, ki spodbuja inovativne pristope;
- dostop do strokovne literature v slovenščini, ki olajša pripravo gradiv in študijskih vsebin;
- sistematično pripravljene zbirke učnih gradiv, ki zagotavljajo strukturirano podporo predavateljem;
- ustrezna tehnična oprema, kot so: računalniki, laboratoriji in interaktivna oprema, ki omogoča sodobno učno okolje;
- interaktivni digitalni učni viri, ki spodbujajo aktivno učenje in sodelovanje študentov;
- usposabljanja in delavnice za uporabo novih orodij in metod;
- več možnosti za mreženje in sodelovanje z drugimi izvajalci na področju trajnostnih vsebin, kar krepi izmenjavo znanja in dobrih praks.

Izvajalci pilotnih projektov izkazujejo visoko pripravljenost za nadaljnje vključevanje trajnostnih vsebin v pedagoški proces, saj večina načrtuje poglobljanje ali širitev teh vsebin v predmetih. V prihodnje si želijo več poudarka na praktičnih primerih in uporabi novih digitalnih orodij pri pouku. Poudarjeni so tudi: poglobljene obravnave tem, soustvarjanje vsebin s študenti, interdisciplinarno sodelovanje in redno posodabljanje vsebin, kar kaže na željo po aktualnem in celostnem pristopu. Nekateri izvajalci so poudarili tudi prilagoditve pri metodah poučevanja in večjo uporabo trajnostnih praks pri izvedbi predmetov. Prav tako visokošolski učitelji nameravajo ohraniti obstoječe trajnostne vsebine ter jih postopno nadgrajevati in letno prilagajati, kar nakazuje na visoko motivacijo za razvijanje trajnostno naravnanih učnih praks.

5.1 VIRI IN PODROČJA PODPORE PRI RAZVOJU TRAJNOSTNIH VSEBIN

Pregled virov in področij podpore pri razvoju trajnostnih vsebin temelji na ugotovitvah izvajalcev in orodjih, predstavljenih v razdelku 5 *Izzivi za nadaljnje pedagoško delo*, ki so se izkazali kot najpomembnejši za podporo kakovostnega poučevanja in razvoja trajnostnih kompetenc.

Pedagoški viri	
Področje podpore	Primer uporabe
Primeri dobrih praks	Spletne baze primerov, lokalni in mednarodni projekti
Pedagoška gradiva	Gradiva s konkretnimi primeri, praktične naloge
Strokovni viri	
Področje podpore	Primer uporabe
Strokovna literatura	Knjige, članki, priročniki, publikacije
Učni viri in infrastruktura	
Področje podpore	Primer uporabe
Sistematične zbirke učnih gradiv	Organizirane baze gradiv po temah in starostnih skupinah
Tehnična oprema	Računalniki, laboratoriji, multimedijska oprema
Interaktivni digitalni viri	Simulacije, kvizi, digitalne igre, video vsebine
Strokovni razvoj in sodelovanje	
Področje podpore	Primer uporabe
Usposabljanja za nova orodja	Delavnice, spletni tečaji, mentorstvo
Mreženje in sodelovanje	Delavnice, forumi, lokalna in mednarodna partnerstva
Finančna podpora	
Področje podpore	Primer uporabe
Finančna sredstva	Šolski in mednarodni projekti, tekmovanja, ekskurzije, medpredmetno raziskovanje

6 SKLEPNE MISLI

Trajnostni razvoj predstavlja eno ključnih usmeritev sodobnega izobraževanja, zato je odgovornost vzgojno-izobraževalnih ustanov, da prihodnje pedagoške in svetovalne delavce usposobijo za razvoj kompetenc, ki jim omogočajo aktivno in odgovorno delovanje v svetu kompleksnih družbenih in okoljskih sprememb.

Priročnik združuje predstavitev temeljnih trajnostnih kompetenc v osrednjih evropskih dokumentih in jih dopolni z izkušnjami in nasveti strokovnih delavcev pedagoških študijskih programov. Pri vključevanju vsebin trajnostnosti v pedagoško prakso je v ospredju pomen celostnega pristopa, ki temelji na aktivnem učenju, uporabi inovativnih metod in na povezovanju različnih strok. Vzgojno-izobraževalne ustanove trajnostnost vse bolj vključujejo v svoje delovanje, pri čemer to ne pomeni samo dodajanja novih, trajnostnih vsebin, ampak tudi preoblikovanje vzorcev razmišljanja in delovanja prihodnjih generacij. Pri tem si pomembni: spodbujanje kritičnega mišljenja, razvijanje občutka odgovornosti in krepitev zavesti o trajnostnih vprašanjih. Kot posebej učinkovite se izkazujejo konkretne učne izkušnje, ki učeče se postavljajo v aktivno vlogo ter razvijajo njihovo kritičnost, samorefleksijo in inovativnost. Analiza obstoječih praks potrjuje, da vzgojno-izobraževalne ustanove aktivno pristopajo k integraciji trajnostnih vsebin v pedagoške programe. Kljub temu ostajajo določeni izzivi, zlasti časovne omejitve in potreba po dodatni strokovni podpori, kot je vzpostavitev skupne spletne baze primerov dobrih praks in didaktičnih gradiv, ki bi pedagoškim in strokovnim delavcem nudila konkretne in uporabne usmeritve.

Priročnik je zasnovan kot podporno orodje in izhodišče za nadaljnji razvoj, kar lahko pedagoški in strokovni delavci prilagodijo svojim potrebam, kontekstom in razvojni stopnji pedagoških programov. S posodobitvijo vsebin, z uvajanjem inovativnih pristopov ter s krepitvijo sodelovanja med učitelji, študenti in zunanjimi sodelavci lahko vzgojno-izobraževalne ustanove pomembno prispevajo k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja pa tudi k oblikovanju trajnostno usmerjene družbe.

7 LITERATURA

- Bianchi, G. (2020). *Sustainability competences. A systematic literature review*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760/200956>
- Bianchi, G., Pisiotis, U., in Cabrera, M. (2023). *GreenComp: Evropski okvir kompetenc za trajnostnost* (prevod poročila GreenComp: The European sustainability competence framework). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <https://www.zrss.si/pdf/greencomp.pdf>
- Cebrián, G., in Junyent, M. (2015). Competencies in education for sustainable development: Exploring the student teachers' views. *Sustainability*, 7(3), 2768–2786. <https://doi.org/10.3390/su7032768>
- Chawla, L. (2020). Childhood nature connection and constructive hope: A review of research on connecting with nature and coping with environmental loss. *People & Nature*, 2(3), 619–642. <https://doi.org/10.1002/pan3.10128>
- Council of Europe (2016). *Competences for democratic culture: Living together as equals in culturally diverse democratic societies*. <https://rm.coe.int/16806ccc0c>
- Evropska komisija (2019). *Evropski zeleni dogovor* (COM(2019) 640 final). Urad za publikacije Evropske unije. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640>
- Evropska komisija (2020). *Sporočilo komisije evropskemu parlamentu, svetu, evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij o akcijskem načrtu za evropsko demokracijo*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0790>
- Evropska komisija (n. d.a). *Gospodarstvo za ljudi: Prizadevanja za socialno pravičnost in blaginjo*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people_sl
- Evropska komisija (n. d.b). *Močnejša Evropa v svetu*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world_sl
- Evropska komisija (n. d.c). *Nova spodbuda za evropsko demokracijo. Spodbujanje, varovanje in krepitev naše demokracije*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy_sl
- Evropska komisija (n. d.d). *Spodbujanje evropskega načina življenja. Zaščita naših državljanov in naših vrednot*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new_push-european-democracy_sl
- Evropska unija (2012). *Listina Evropske unije o temeljnih pravicah*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT>
- Jimenez, J. D., Lerch, J., in Bromley, P. (2017). Education for global citizenship and sustainable development in social science textbooks. *European Journal of Education*, 52(4), 460–476. <https://doi.org/10.1111/ejed.12240>
- Kayumova, S., in Dou, R. (2022). Equity and justice in science education: Toward a pluriverse of multiple identities and onto-epistemologies. *Science Education*, 106(5), 1097–1117. <https://doi.org/10.1002/sce.21750>
- Kioupi, V., in Voulvoulis, N. (2019). Education for sustainable development: A systemic framework for connecting the SDGs to educational outcomes. *Sustainability*, 11(21), 6104. <https://doi.org/10.3390/su11216104>
- Lozano, R., Barreiro - Gen, M., Lozano, F. J., in Sammalisto, K. (2019). Teaching sustainability in European higher education institutions: Assessing the connections between competences and pedagogical approaches. *Sustainability*, 11(6), 1602. <https://doi.org/10.3390/su11061602>
- Meadows, D. (2008). *Thinking in systems: International bestseller*. Chelsea green publishing.
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Eurydice Slovenija (2024). *Učenje za trajnostnost v Evropi: Krepitev kompetenc ter podpora strokovnim delavcem in šolam*. Ugotovitve poročila Eurydice z nacionalnimi poudarki. <https://sio.si/publikacije/Učenje-za-trajnostnost-v-Evropi-SI-UG.pdf>
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje.(2026). *Kurikulum za razširjeni program osnovne šole*. https://www.zrss.si/pdf/kurikulum_RAP_in_navodila.pdf

- Mulà, I., in Tilbury, D. (2023). Teacher education for sustainability: Current practice and outstanding challenges. *Avances de Investigación En Educación Matemática*, 23, 5–18. <https://doi.org/10.35763/aiem23.5414>
- Organizacija združenih narodov.(2015). *Spremenimo svet: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 = Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development* (slovenski prevod). Center za evropsko prihodnost. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateralarazvojno-sodelovanje/publikacije/Agenda_za_trajnostni_razvoj_2030.pdf
- Rieckmann, M. (2012). Future-oriented higher education: Which key competencies should be fostered through university teaching and learning? *Futures*, 44(2), 127–135. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2011.09.005>
- Rieckmann, M. (2019). Education for sustainable development in teacher education. An international perspective. V S. Lahir (ur.). *Environmental Education*. Delhi, Studera Press, 33–48. https://www.academia.edu/42296604/Education_for_Sustainable_Development_in_Teacher_Education_An_International_Perspective
- Rieckmann, M., Barth, M., Büssing, A., Hemmer, I., in Lindau - Bank, D. (2022). Teacher education for sustainable development: A review of an emerging research field. *Journal of Teacher Education*, 73(5), 509–524.
- Salvia, A. L., Leal Filho, W., Brandli, L. L., in Griebeler, J. S. (2019). Assessing research trends related to Sustainable Development Goals: Local and global issues. *Journal of cleaner production*, 208, 841–849. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.09.242>
- Sterling, S. (2011). Transformative learning and sustainability: Sketching the conceptual ground. *Learning and Teaching in Higher Education*, 5, 17–33. https://www.researchgate.net/publication/266184629_Transformative_Learning_and_Sustainability_Sketching_the_Conceptual_Ground
- Stiglitz, J. E., Sen, A., in Fitoussi, J.-P. (2009). *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/8131721/8131772/Stiglitz-Sen-Fitoussi-Commission-report.pdf>
- Stouthart, T., Bayram, D., in van Der Veen, J. (2025). *Science teachers' views on student competences in education for sustainable development*. *Journal of Research in Science Teaching*. <https://doi.org/10.1002/tea.22021>
- Sund, P. J., in Gericke, N. (2021). More than two decades of research on selective traditions in environmental and sustainability education – Seven functions of the concept. *Sustainability*, 13(12), 6524. <https://doi.org/10.3390/su13126524>
- UNESCO. (2017). *UNESCO moving forward the 2030 Agenda for Sustainable Development*. UNESCO Publishing. <https://vkqz.ru/sites/default/files/page/218/247785e.pdf>
- UNESCO (2020). *Education for sustainable development: A roadmap*. UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802>
- UNESCO (2020). *Inclusion and education: All means all*. UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718>
- United Nations Environment Programme (2015). *Sustainable consumption and production: A handbook for policymakers*. <https://www.unep.org/resources/report/sustainable-consumption-and-production-handbook-policymakers>
- Vállez, M., Lopezosa, C., in Pedraza - Jiménez, R. (2022). A study of the Web visibility of the SDGs and the 2030 Agenda on university websites. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 23(8), 41–59. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-09-2021-0361>
- Wals, A. E. J., in Benavot, A. (2017). *Can we meet the sustainability challenges? The role of education and lifelong learning*. *European Journal of Education*, 52(4), 404–413. <https://doi.org/10.1111/ejed.12250>

Wang, Y., Sommer, M., in Vasques, A. (2022). Sustainability education at higher education institutions: Pedagogies and students' competences. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 23(8), 174–193. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-11-2021-0465>

